

حکمرانی خوب شهری در ایران: اولویت‌بندی مؤلفه‌ها و معرفه‌ها

علی اصغر آدینه‌وند*

مهدی علیان**

چکیده

امروزه الگوی حکمرانی خوب شهری توانسته است نقش خود را در بهبود مدیریت شهری معاصر به‌خوبی نشان دهد. یکی از نکته‌های بسیار مهم برای پیاده‌کردن این الگو در مدیریت شهری ایران، معرفه‌سازی از مؤلفه‌های کلان حکمرانی خوب شهری و همچنین میزان اختلاف اهمیت بین این مؤلفه‌ها و معرفه‌ها باشد. در راستای نیل به هدف مذکور، مقاله حاضر که از نظر ماهیت، کاربردی و از لحاظ روش مطالعه، توصیفی-تحلیلی است، با شیوه جمع‌آوری اطلاعات پیمایشی-کتابخانه‌ای، تدوین شد. در این پژوهش ابتدا به‌صورت نظری به تحلیل و تفسیر مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری در دیگر کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه پرداخت شده است و در ادامه برای پی‌بردن به میزان اهمیت مؤلفه‌ها و معرفه‌های حکمرانی خوب شهری از الگوی تحلیلی تاپسیس استفاده شده است. به این معنا که شاخص‌ها توسط پنج متخصص در زمینه تطبیق حکمرانی خوب شهری در ایران ارزیابی شده و با استفاده از الگوی تحلیلی تاپسیس رتبه‌بندی و تجزیه و تحلیل شده است. نتایج تحقیق، اولویت و اهمیت مؤلفه‌ها و معرفه‌های حاکمیت قانون، مشارکت و عدالت را نسبت به دیگر مؤلفه‌ها و معرفه‌های حکمرانی خوب شهری برای مدیریت شهری ایران نشان می‌دهد.

واژگان کلیدی

حکمرانی خوب شهری، حاکمیت قانون، مشارکت، عدالت، الگوی تاپسیس.

* دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

Email: adineh.ir@gmail.com

** دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Email: m.alian_87@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۹۵/۷/۱۰

تاریخ ارسال: ۹۵/۲/۴

فصلنامه راهبرد / سال بیست و پنجم / شماره ۸۱ / زمستان ۱۳۹۵ / صص ۳۳۸-۳۰۵

جستار‌گشایی

حکمرانی مفهوم جدیدی نیست، بلکه پیشینه آن به آغاز شکل‌گیری تمدن بشری می‌رسد. به بیانی ساده، مفهوم حکمرانی فرایندی از تصمیم‌سازی است؛ روندی که تصمیم‌ها در آن به اجرا درمی‌آیند (فرزین‌پاک، ۱۳۸۳: ۶۸). از این‌رو، می‌توان آن را به قدمت تمدن بشری دانست. به‌طور خاص یکی از نخستین مطالعات در حوزه مسائل شهری و مرتبط به این موضوع را *برایان مک‌لین*^۱ در اوایل دهه ۱۹۷۰ انجام داده است. او حکمرانی را فرایندی می‌داند که متضمن نظام به‌هم پیوسته‌ای است که هم حکومت^۲ و هم اجتماع^۳ را دربر می‌گیرد. افراد دیگری چون مک‌کینلی^۴، اتکینسن^۵ نیز پس از او این بحث را مطرح کرده‌اند (برک‌پور، ۱۳۸۵: ۴۹۱). بانک جهانی در مطالعات سال ۱۹۸۹ دریافت که حکمرانی (شیوه مدیریت اداره کشور یا رابطه شهروندان با حکومت‌کنندگان) موضوع محوری توسعه است. سازمان ملل در دومین کنفرانس مربوط به سکونتگاه انسانی^۶ در سال ۱۹۹۶ در استانبول تأکید کرد که در جهت استقرار حکمرانی شهری در شهرهای جهان گام برمی‌دارد و شعار خود را «فعالیت جهانی برای حکمرانی شهری پسندیده» قرار داد (برک‌پور، ۱۳۸۵: ۵۰۰). پس از آن، مفهوم جدید حکمرانی خوب در سمینارها و همایش‌های متعددی مورد بررسی قرار گرفت و از سال ۲۰۰۰ بانک جهانی هرساله گزارشی در مورد فعالیت‌ها و همکاری‌های این بانک با کشورهای مختلف با عنوان اصلاح نهادهای عمومی و تقویت حکمرانی^۷ منتشر کرده است (عربشاهی، ۱۳۸۳: ۱۲). بانک جهانی در زمره نهادهایی بوده که در راستای ترویج حکمرانی خوب شهری تلاش کرده است. این تلاش منجر به افزایش آگاهی از میزان اهمیت حکمرانی خوب شهری شده است.

بیان مسئله. مفاهیم شهروندی و حکمروایی خوب، چند سالی است که در کشور مطرح شده است. با این وجود، بستر مناسبی برای اجرای اصول حکمروایی خوب (یعنی واگذاری برخی اختیارات به سطح محلی)، چه از طرف دولت و چه از طرف مردم وجود ندارد (مقیم، ۱۳۸۲: ۹). در چنین شرایطی جمعیت شهرنشین توقعات جدیدی از دولت دارند؛ از این‌رو اداره جامعه شهری با ابزار و شیوه‌های سنتی امکان‌پذیر نیست. گذار از حکومت شهری متمرکز و سلسله‌مراتبی، ویژگی یافته و حرکت به‌سوی حکمروایی خوب، غیرمتمرکز و مردم‌سالار، امری

1. Mac Laly

2. Government

3. Community

4. Mc Linlay

5. Atkinson

6. Habitat

7. Reform of Public Institutions and Strengthening Governance

اجتناب‌ناپذیر است؛ لذا به کارگیری رویکرد حکمروایی خوب و متناسب با بافت فرهنگی، سیاسی و اقتصادی کشورمان، به‌عنوان رویکردی که کشور را بیش‌ازپیش در مسیر توسعه پایدار هدایت خواهد کرد، ضرورت یافته است. برای دستیابی به توسعه منطقه‌ای و شهری، باید نهادهای محلی و مردمی را درگیر مسئله کرد و این امر نیازمند ایجاد جوامع مدنی است (رهنمایی و کشاورز، ۱۳۸۹: ۲۳). همچنین می‌توان اذعان کرد که پس از مطرح‌شدن الگوی حکمروایی خوب در جهان، بازنگری کلی در شیوه‌های حکومتی و مدیریتی کشورهای در حال توسعه و ازجمله ایران ضرورت می‌یابد؛ زیرا با مشاهده مشکلات عدیده ناشی از شیوه‌های مدیریتی متمرکز، می‌توان دریافت که برای دستیابی به توسعه شهری و منطقه‌ای، باید نهادهای محلی و مردمی را درگیر مسئله کرد و این امر نیازمند توسعه جوامع مدنی است (اسماعیل‌زاده و صرافی، ۱۳۸۶: ۳). تجارب جهانی بیانگر آن است که حکمروایی مطلوب در جهت رفع چالش‌ها و تقاضاهای هزاره سوم میلادی، به‌طور ویژه مسائل مدیریت شهری، امری اجتناب‌ناپذیر است.

به نظر می‌رسد ارزیابی و اولویت‌بندی توسط متخصصان و همچنین تحلیل تحقیقات انجام‌شده در سایر مناطق یا کشورها، راهی مناسب برای پی‌بردن به اولویت‌بندی مؤلفه‌ها و معرفه‌های مورد مطالعه است (ملک‌زاده، ۱۳۸۷: ۱۳۸). حال با توجه به ماهیت مسئله و قابلیت‌های مدل در دستیابی به نتیجه مطلوب، روش انتخاب‌شده در این پژوهش، به‌منظور اولویت‌بندی مؤلفه‌ها و معرفه‌های حکمرانی خوب شهری، روش اولویت‌بندی ترجیحی بر اساس تشابه به پاسخ ایده‌آل (تاپسیس)^۸ است. یکی از مهم‌ترین نیازها برای بررسی و انطباق‌پذیری یک الگو (در این تحقیق، حکمرانی خوب شهری) در یک جامعه مشخص، رتبه‌بندی و اهمیت مؤلفه‌های اصلی و درنهایت طرح و انتخاب معرفه‌های مناسب برای پی‌بردن به وضعیت واقعی نمونه مورد مطالعه و همچنین پیاده‌کردن آن است. در این هنگام، همیشه برای محقق پرسش‌هایی از این دست مطرح می‌شود که برای رفع آنها، نیازمند مشورتی مناسب با متخصصین امور مربوطه است.

- آیا مؤلفه‌های انتخاب‌شده قابل ارزیابی شدن هستند؟
- آیا معرفه‌های مناسب برای ارزیابی این مؤلفه‌ها انتخاب شده است؟
- آیا مؤلفه‌ها و معرفه‌های انتخاب‌شده (برای ارزیابی) دارای وزنی متفاوت است؟
- آیا متفاوت‌بودن وزن مؤلفه‌ها و معرفه‌ها در یک ساختار، بیانگر وضع خاص آن است؟

مروری بر مطالعات صورت گرفته در کشورهای مختلف درباره حکمرانی خوب

شهری. مطالعات و پژوهش‌ها در باره حکمرانی خوب شهری در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۰۷ به اوج خود رسید، این مطالعات به‌طور عمده بر روی کشورهای توسعه‌یافته و همچنین برخی کشورهای در حال توسعه انجام شده است. بانک جهانی و همچنین برنامه توسعه سازمان ملل از این مطالعات حمایت کرده‌اند. در نتیجه، نگارندگان به‌طور اجمالی به برخی از مطالعات اصلی صورت گرفته بر روی شهر ونکوور کانادا و شهرهای هلند (کشورهای توسعه‌یافته) و همچنین مطالعات صورت گرفته بر روی شهرهای هند (در حال توسعه) را مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌دهد.

مطالعات صورت گرفته در کانادا توسط کامپن و استوارت. در مطالعات کامپن و

استوارت، شهر به معنای عام کلمه یعنی تعداد معینی که در یک مکان تحت لوای سیستم مدیریتی زندگی می‌کنند، تعریف شده است. بر همین اساس در راستای الگوی حکمرانی خوب شهری، پس از تعریف اولیه، تعیین مقیاس ارزیابی حکمرانی خوب شهری در شهر باید صورت گیرد. بهترین راه برای تعیین نمونه ارزیابی حکمرانی خوب شهری در یک شهر می‌تواند شهرداری و مرزهای سیاسی که مسئولیت آن را برعهده گرفته است، باشد؛ هرچند این مرزها محدود هستند و تضادهایی را در خود دارند (Stewart, 2006: 198-199). در مرحله سوم (که مرحله‌ای بسیار مهم قلمداد می‌شود) با استفاده از مؤلفه‌های جهانی حکمرانی خوب شهری، معرفه‌های بومی استخراج می‌شود. در این مرحله نیازمند معرفه‌های مناسب هستیم که هم بیانگر مؤلفه‌های اصلی حکمرانی خوب شهری و هم بیانگر روح بومی نمونه مورد مطالعه ما باشند. در نتیجه ترکیبی از مؤلفه‌ها و معرفه‌های جهانی و بومی را خواهیم داشت (Schum peter, 1950: 38; Bolen, 1980; Bollen, 1993; Rosenstone and wolfiner, 1978). در نهایت حکمرانی خوب شهری نیازمند حداقلی از ساختار و قوانین مناسب است که دسترسی به یک نظام ایده‌آل انتخاباتی را در خود داشته باشد. در واقع حکمرانی خوب شهری، کلیدی برای سازوکارهای مربوط به تصمیم‌گیری‌های سیاسی در جامعه مدرن به حساب می‌آید (lijphart, 1997: 81).

برای رسیدن به این نتیجه که آیا نظام مدیریتی در شهر کارا می‌باشد یا نه، بهتر است تصور کنیم که تصمیمات کلی در یک اجتماع چگونه گرفته می‌شوند؟ آیا در ساختار موجود، بعضی افراد جامعه برای قوانین ارزش قائلند؟ آیا همه افراد در برابر قانون یکسان هستند؟ آیا میزان مشارکت در سطح مطلوبی قرار دارد؟ (Stewart, 2006: 198).

تحقیقات این پژوهشگران در کانادا نشان داده است که مشارکت پایین، اصلی‌ترین چالش برای حکمرانی خوب شهری است. در نتیجه، مدیریت شهر در ونکوور باید حداکثر مشارکت را

در جامعه به وجود آورد تا ترجیحات سیاسی را کمتر کند. مشارکت به خاطر تأثیرگذاری اصلی که بر حکمرانی خوب شهری دارد، می تواند آن را به سطح بالاتری ارتقا دهد. مشارکت پایین، به ویژه در انتخابات محلی می تواند بسیار معنادار باشد. برای رسیدن به ماهیت این اتفاق نیازمند چند پرسش و پاسخ اساسی هستیم:

آیا احتمالی برای غیبت های مداوم شهروندان وجود دارد؟ آیا شاهی برای این موضوع وجود دارد که نسبت زیادی از اعضای جامعه در روند تصمیم گیری های بلندمدت و کوتاه مدت غایب هستند؟ آیا این غیبت به طور اتفاقی توزیع شده یا اینکه روی گروه خاصی از جامعه متمرکز می شود؟ آیا در نهایت هزینه ها و بار تبعیضی بر دوش غیبت کنندگان است؟ اگر جواب این پرسش ها شفاف و معنادار باشد، قوانین تبعیضی باید مورد توجه قرار گیرد (Stewart, 2006: 201). روشن است که در یک حکومت و ساختار تبعیض گرا که مشارکت در آن پایین است، بسیاری از مردم متحمل رنج می شوند؛ در نتیجه دلیلی برای تحمل و رعایت آن قوانین وجود ندارد. این وضعیت سبب می شود، اشخاصی که رنج می برند با توجه به هویت اجتماعی خود (جنس، قومیت، طبقه و...) عمل کرده، قوانین را رعایت نکنند و ساختار را دچار چالش نمایند (Barrys, 1995: 69-70). این وضعیت نشان می دهد انتظار قبول وضعیت و تلاش برای بهبود جامعه از سوی کسانی که به طور منظم در یک زمینه محروم هستند، امری غیرمنطقی است. با تابعیت از این منطق، اعضای جامعه بعد از مدتی این ناعدالتی را پذیرفته و به گونه ای نهادینه شده با آن برخورد می کنند؛ حتی با تغییر قوانین تبعیض آمیز، تبعیض در ذهن و رفتار انسان ها ادامه خواهد یافت (Cardinal, 2006: 138).

اطلاعات جمع آوری شده از انتخابات مدنی ۲۰۰۵ ونکوور نشان می دهد که جمعیت رأی دهندگان به خوبی ترکیب کلی شهر را منعکس می کنند. برای مثال با توجه به اینکه بیش از ۳۰ درصد جمعیت شهر، اجدادی چینی دارند، یک سوم جمعیت در انتخابات شرکت نکرده اند (Cernetig, 2005: 217-228). این اطلاعات نشان می دهد که نه تنها غیبت ها در انتخابات مداوم هستند، بلکه روی گروه خاصی نیز متمرکز هستند. این امر در نهایت به شکست شهرداری و دولت محلی منجر خواهد شد (Gofman and Davidson, 1992: 88).

در بعضی موارد نرخ پایین مشارکت مردمی، ممکن است در نتیجه سرپیچی مسئولان از قوانین باشد. این امر نیز نتیجه انتخابات را از وضعیت رقابتی به وضعیت تحمیلی تغییر می دهد؛ در نتیجه شرکت در انتخابات به طور مداوم کاهش می یابد (Stewart, 2006: 196). این تحقیقات نشان می دهد، چالش اصلی حکمرانی خوب شهری در کانادا (ونکوور)، ناشی از چالش های

مشارکتی است؛ بنابراین، مؤلفه مشارکت نسبت به سایر مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری باید در مرکز توجه مدیران شهری کانادا قرار گیرد.

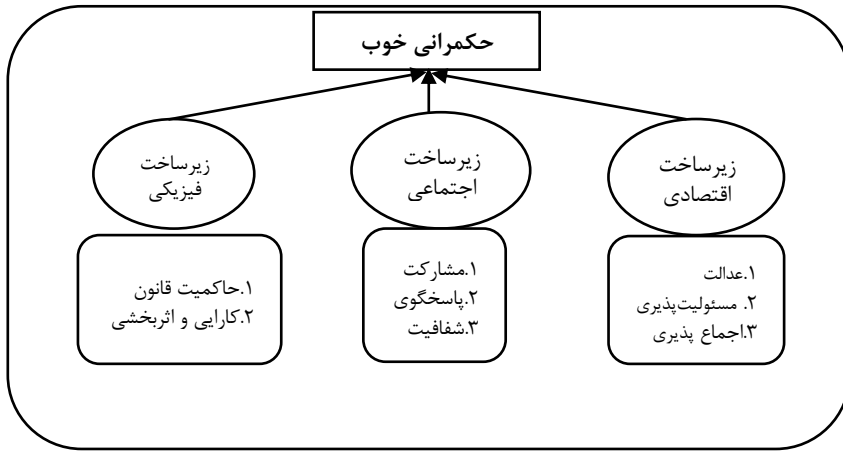
مطالعات صورت‌گرفته در هلند توسط اندرسون. /ندرسون در پژوهش خود اذعان می‌کند که هدف اصلی حکمرانی خوب، افزایش میزان کنش متقابل میان بازیگران جامعه بوده و در راستای کمینه‌سازی نقاط ضعف و بیشینه‌سازی نقاط قوت به‌کار گرفته می‌شود. در کشور هلند بخش دولتی با توجه به تفویض اختیارات و وظایف به حکومت‌های محلی، به‌ویژه در سال ۱۹۹۰، موجب تقویت و افزایش مسئولیت حکومت‌های محلی شد. این روند واگذاری اختیارات که از سوی سازمان‌های جهانی تشویق می‌شد، حرکت به سمت افزایش مسئولیت بخش خصوصی را در پی داشت و به‌طور چشمگیری نقش بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری‌ها افزایش یافت. این امر موجب شد که شهروندان نیز به‌عنوان فعالان اصلی روندهای سیاسی دیده شوند. از این‌رو، دولتمردان نه‌تنها به خواست مردم عمل کردند، بلکه آنها را فعالانه در همه مراحل روند سیاست شریک کردند؛ بنابراین هرچه گفتگو و ارتباط سه بخش دولتی، عمومی و خصوصی بیشتر باشد، مسیر حرکت جامعه در جهت رسیدن به توسعه اقتصادی و اجتماعی هموارتر خواهد شد. مشارکت در چنین شبکه‌ای باید بر منافع متقابل، تبادل منابع و تعهد قانونی استوار باشد تا به تعادل مناسبی منجر شود. دولت‌های محلی در هلند، سیاست‌هایی مبتنی بر حکمرانی خوب شهری را برای غلبه بر مشکلات مدیریت شهر به‌کار می‌گیرند. سیاست‌های تغییردهنده در هلند، معمولاً در سطوح محلی صورت می‌پذیرد (Anderson, 2001: 238). این سیاست‌ها در شهرهای هلند، اصلی‌ترین وسیله برای بهبودبخشیدن به پریشانی مدیریت شهرها می‌باشد. این سیاست دارای سه رکن اصلی است:

الف) زیرساخت اقتصادی: بر روی کاهش بیکاری و افزایش عدالت بین شهروندان، مسئولیت‌پذیری و همچنین اجماع‌پذیری استوار است.

ب) زیرساخت فیزیکی: اساساً به دنبال تغییر وضعیت شهر از راه تثبیت حاکمیت قانون برای بالابردن میزان کارایی و اثربخشی است.

ج) زیرساخت اجتماعی: از طریق شفاف‌بودن و همچنین پاسخگوبودن سیستم، سعی در جذب حداکثری مشارکت شهروندان دارد. این رویکرد در چند سال اخیر در هلند مورد توجه بوده است (Van Kampan, 2000: 200; Van Marissing and Van Kampan, 2005: 280).

شکل (۱) - اصول حکمرانی خوب شهری در هلند

(Van Marissing and Van Kampan, 2005: 280)

مطالعه صورت گرفته در هند توسط بانک جهانی و برنامه توسعه سازمان ملل.

طرح‌های اجرایی در برخی از کشورهای در حال توسعه (همچون هند، آنگولا، بورکینافاسو، مصر، اتیوپی، مغولستان و...) نشان می‌دهد که حمایت‌های اساسی برنامه توسعه سازمان ملل (در بخش‌های اساسی شهر) با مسائلی همچون مشارکت، کارایی، پاسخگویی، شفافیت، عدالت، قانون‌مندی، مسئولیت‌پذیری و اجماع‌پذیری صورت گرفته است. در این مطالعات نمایندگان بخش دولتی، خصوصی و عمومی برای شرکت در این روند مورد تشویق قرار گرفته‌اند (Tuts, 2006: 20). علاوه بر حمایت برنامه توسعه سازمان ملل می‌توان از آژانس‌های وام‌دهی که از طرح حکمرانی خوب شهری حمایت می‌کنند، بانک توسعه آسیا^۹ و همچنین بانک جهانی^{۱۰} نام برد (ADB, 2009; World Bank, 2000). به‌طور مثال، تقویت شهرداری یکی از سیاست‌های اصلی بانک جهانی در کشورهای در حال توسعه، به‌ویژه در کشور هند است. این سیاست از راه تأمین بودجه دولت‌های محلی و شهرداری، سعی در توسعه یکپارچه شهری و همچنین بالابردن سطح مشارکت شهروندان و قانونمندی شهرداری‌ها دارد. این توسعه شامل ارزیابی، برنامه‌ریزی، اجرا و همچنین آینده‌نگری است (World Bank, 2009: 1).

این مطالعات نشان داده است که ظرفیت‌سازی عامل مهمی است که توسط دولت هند با همکاری نهادهای بین‌المللی برای بهبود وضعیت نظام مدیریتی شهر صورت گرفته است و برای بهبود وضعیت مدیریتی یک شهر، به‌ویژه در کشورهای جهان‌سومی مانند هند، بعضی از

9. Asian Development Bank

10. World Bank

شاخص‌های حکمرانی خوب شهری از اولویت بیشتری برخوردار هستند. به‌طور نمونه در این تحقیق نشان داده شده که قانونمندی حداکثری، عاملی است که در بهبود وضعیت مدیریتی شهرهای هند نقش مهم‌تر و تأثیرگذارتری را ایفا می‌کند. این مطالعات همچنان نشان می‌دهد که جایگزینی شوراهای پایین‌تری نسبت به شورای محلی شهر، می‌تواند در افزایش مشارکت شهروندان نقش مهمی را ایفا نماید. از طرف دیگر دولت نیز باید تلاش بیشتری برای نظارت و اجرای صحیح قانون انجام دهد (Aijaz, 2009: 387-390).

بلایر^{۱۱} (۲۰۰۰) مشارکت و پاسخگویی را برای ارتقای حکمرانی محلی مردمی دارای اهمیت بالاتری دانسته و پاسخگویی را به‌عنوان محدوده وسیع‌تری از فعالیت‌ها برای راهبرد حکمرانی محلی مردمی معرفی می‌کند. هییتات^{۱۲} (۲۰۰۴) ابتدا به تعاریفی درخصوص حکمروایی خوب شهری می‌پردازد و سپس حکمروایی خوب را شامل نهادهای رسمی، مدیریت‌های غیررسمی و سرمایه اجتماعی شهروندان معرفی می‌کند. استوارت^{۱۳} (۲۰۰۶) چهار چالش شاخص‌های در حال توسعه حکمرانی خوب شهری را تعریف مفهومی، مقیاس انتخاب، انتخاب ساده و ارزیابی شاخص‌ها معرفی کرده و پس از استدلال بیان می‌کند که مشارکت شهروندان به‌طور جدایی‌ناپذیری به حکمرانی خوب شهری در ونکوور بزرگ وابسته است و در این میان انتخابات شهرداری را فرصت خوبی برای حذف نابرابری‌ها در زمینه مشارکت شهروندان می‌داند. رومی^{۱۴} (۲۰۱۰) نیز، ظرفیت‌سازی کارگزاران شهری را به‌عنوان یک رویکرد برای تقویت شیوه‌های کار شهری معرفی می‌کند که به بهبود عملکرد شهرداری در هند منجر شده است.

به‌طور کلی حکمرانی شهری یکی از الگوهای مؤثر در زمینه علوم مدیریتی شهر است. مروری بر پژوهش‌های صورت‌گرفته نشان می‌دهد آغاز پژوهش‌های حوزه حکمرانی شهری در ایران از سال‌های ۱۳۸۲ به بعد بوده است و رفته‌رفته جامعه دانشگاهی با ضرورت پژوهش در این حوزه آشنا شد. برای جلوگیری از اطاله کلام به‌صورت مختصر به برخی از آنها اشاره می‌شود.

در ایران نیز برک‌پور (۱۳۸۱) در رساله خود نظام تصمیم‌گیری و اداره امور شهری در شهرهای ایران و به‌طور ویژه شهرهای همدان و اسلام‌شهر را الگوی حکومت شهری دانسته که با الگوی حکمروایی شهری انطباق نیافته است. الوانی و علیزاده‌ثانی (۱۳۸۶) روند هر یک از

11. Blair

12. UN- HABITAT

13. Stewart, Kennedy

14. Rumi Aijaz

معیارهای حکمرانی خوب (مشارکت، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، عدالت و برابری، شفافیت، کارایی و اثربخشی و...) را پس از پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون رو به بهبود (هرچند با فرازونشیب) می‌دانند. رهنمایی و کشاورز (۱۳۸۹) نیز الگوی حکمروایی خوب را متناسب با ساختار دولت و رابطه دولت و شهروندان در بستر تاریخی در ایران معرفی و این الگوی مناسب را برای ایران برتر معرفی می‌کنند. /سماعیل‌زاده و همتی (۱۳۹۱) با تبیین مفهوم حکمروایی خوب، اصول و شاخص‌های آن و رابطه آن با حقوق بشر و کاربرد آن در نظام انتخاباتی را مورد مطالعه قرار داده‌اند. موحد و همکاران (۱۳۹۴) نیز در پژوهش خود به وجود رابطه معنادار توسعه محله‌ای و حکمرانی خوب شهری اذعان می‌کنند و شاخص‌های قانون‌مداری، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، مشارکت و اجماع‌محوری را برای نیل به سطح خوب توسعه محله‌ای ضروری برمی‌شمارند.

با مطالعه پیشینه پژوهش‌های این حوزه مشخص شد پژوهش‌های ارزشمندی در این رابطه انجام شده است. با بررسی بیشتر این پژوهش‌ها و جمع‌بندی آنها برای سنجش حکمرانی خوب شهری، هشت معیار مشارکت قانونمند، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی، عدالت‌محوری، توافق جمعی (اجماع‌محوری)، کارایی و اثربخشی از معیارهای اصلی است؛ هرچند در بعضی پژوهش‌ها معیارهایی مانند امنیت، فساد و ... نیز مورد بررسی قرار گرفته بود، اما از عمومیت کمتری برخوردار بود. اگرچه در دهه اخیر پژوهش‌ها و مطالعات انجام‌شده درباره مسائل و مشکلات مدیریت شهری و به‌طور ویژه حکمرانی خوب شهری روبه فزونی بوده، اما به دلیل ضعف در بخش مبانی و اصول مدیریت شهری در کشور، این پژوهش‌ها بیشتر کلی و به دنبال پوشش این ضعف بوده‌اند و به‌جز شهر تهران، در سایر شهرها با توجه به ویژگی‌ها و شرایط خاص هر شهر، از این دست مطالعات کمتر انجام گرفته است. بررسی توزیع و گستره پژوهش‌ها در کشور حاکی از آن است، مقالاتی که به‌صورت موردی انجام شده، بیشترین فراوانی را در شهر تهران و چند شهر بزرگ کشور داشته‌اند و از آنجایی که این الگو فرایندی مکان‌مبنا است، بسیاری از شهرهای کشور مورد غفلت پژوهشگران واقع شده است.

۱. مفاهیم و معیارهای جهانی حکمرانی خوب شهری

نقطه آغاز هر پژوهش، آشناکردن خواننده با تعریف اولیه و توصیفی از مفاهیم مربوطه است. در مقام تعریف، حکمرانی خوب شهری نوعی فرایند و ارتباط میان حکومت شهری و شهروندان است که هم حکومت شهری و هم جامعه مدنی را دربر می‌گیرد و بر حقانیت و تقویت عرصه عمومی تأکید دارد (برک‌پور، ۱۳۸۵: ۴۹۸). بنابر نظر اکثر صاحب‌نظران، حکمرانی خوب شهری یعنی اثرگذاری همه ارکان تأثیرگذار شهری بر مدیریت شهر با تمام سازوکارهایی که به‌سوی

تعالی شهر و شهروندان حرکت کنند؛ نه اینکه عرصه‌های عمومی و خصوصی کنار گذاشته شوند و فقط عرصه حکومتی اختیاردار آن دو باشد. به عبارت دیگر منشأ قدرت و مشروعیت در حکمرانی خوب شهری، تمام شهروندان و حضور آنها در همه صحنه‌ها و ارکان جامعه مدنی است (شهیدی، ۱۳۸۶: ۴۲). در واقع، حکمرانی خوب شهری، روندی برای تصمیم‌گیری در جهت این است که بدانیم کدام تصمیم کاربردی‌تر است (UNDP, 1997: 46). حکمرانی خوب شهری فرایندی است که دولت آن را برنامه‌ریزی و هدایت می‌کند، ولی با همکاری بخش خصوصی و همچنین شهروندان، جامعه را به پیش می‌برد (برآبادی، ۱۳۸۳: ۴۵). به‌طور کلی از براینده نظرات مختلفی که در مورد مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری بیان شده است، شاخص‌هایی که در نگاره شماره (۱) مشاهده می‌شود، به صورت خلاصه بیان شده‌اند.

نگاره شماره (۱) - مؤلفه‌های حکمرانی خوب در منابع مختلف

UNCHS	بانک جهانی	UNDP/TUGI
تمرکززدایی	مشارکت	مشارکت
دسترسی برابر به منابع	_____	عدالت
شفافیت	شفافیت	شفافیت
پاسخ‌گویی	پاسخ‌گویی	پاسخ‌گویی
_____	_____	حاکمیت قانون
مداخله مدنی	حساسیت در برابر فقر	مسئولیت‌پذیری
_____	_____	اجماع‌گرایی
کارایی	مدیریت عمومی قوی	اثربخشی و کارایی
بینش استراتژیک، پایداری	_____	_____

منبع: United Nations Centre for Human Settlements, 2000: 7; United Nations

Development Programme, 2000: 11; World Bank, 2000: 23)

با توجه به مؤلفه‌های ارائه‌شده در نگاره شماره (۱) همچنین تحقیقات سایر پژوهشگران، به نظر می‌رسد برنامه توسعه سازمان ملل مجموعه‌ای از اصول حکمرانی خوب شهری را ارائه می‌دهد که نسبت به سایر گروه‌ها از عمومیت بیشتری برخوردار است. این اصول در بعضی معانی، ترکیبی از نتایج قدرت و اهداف سیاسی است. به‌طور مثال، قدرت چقدر تأثیرگذار عمل می‌کند؟ یا فرایندهای سیاسی چقدر قانونمند عمل می‌کنند؟ با توجه به اصول ارائه‌شده، نتیجه می‌گیریم که اصول حکمرانی خوب شهری، یک وضعیت مفید را برای مدیریت شهر فراهم می‌آورد. این اصول ابزارهای توسعه‌یافته‌ای برای ارزیابی‌های عمیق در سطوح محلی و ملی می‌باشند (UNDP, 1997: 48).

نگاره شماره (۲) - مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری از دیدگاه برنامه توسعه سازمان ملل

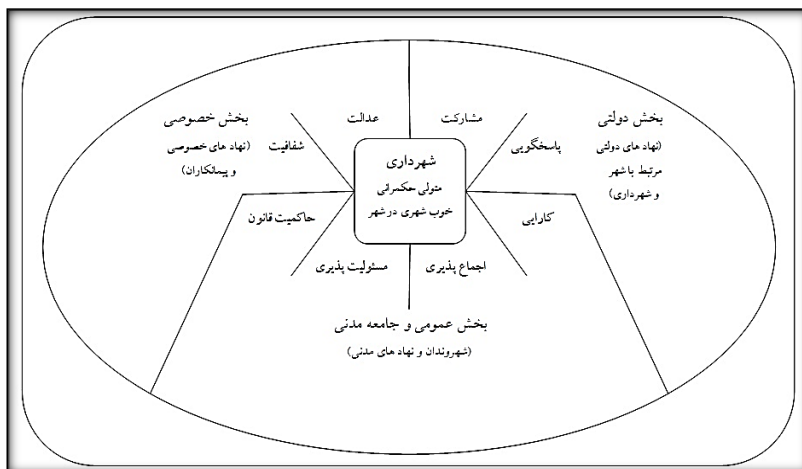
مؤلفه‌ها	تعاریف و توضیحات مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری
مشارکت	روندی که با آن بازیگران عرصه قدرت به صورت آزاد انتخاب می‌شوند و همچنین بستر مناسب برای مشارکت فعالانه شهروندان در فعالیت‌های جامعه ایجاد می‌شود.
پاسخگویی	روندی که دولت و بخش خصوصی در برابر شهروندان، پاسخگو باشند.
کارایی و اثربخشی	ثبات سیاسی و همچنین اعمال سیاست‌های مناسب و درست برای ارتقای سطح عمومی جامعه، توسط دولت و بخش خصوصی با مشارکت شهروندان و نظارت دولت.
شفافیت	شفافیت به معنای گردش آزاد اطلاعات و همچنین در دسترس بودن آن برای همه شهروندان و مشخص بودن فرایند تأیید و تصویب سیاست‌ها.
عدالت	همه شهروندان باید فرصت یکسانی برای دستیابی به خدمات و فرصت برابر برای رشد فردی داشته باشند.
حاکمیت قانون	ایجاد چارچوبی قانونی و مشروع برای ساختار و همچنین رعایت کردن آن برای همه و ترویج آن در سطح جامعه.
مسئولیت‌پذیری	شامل پذیرفتن مسئولیت شهروندان و احترام به خودمختاری‌ها و تساوی حقوق بین شهروندان است.
اجماع‌پذیری	منافع همه شهروندان باید به طور مستقیم و غیرمستقیم توسط نهادهای قانون در نظر گرفته شود و همه گروه‌ها و شهروندان برای رسیدن به یک توافق گسترده برای اینکه چه چیزی بهترین است، در نظر گرفته شود.

(UNDP, 1997: 31)

۱-۱. نتیجه‌گیری و ارائه الگوی تحلیلی نگارندگان از مبانی نظری تحقیق

با توجه به مبانی نظری تهیه‌شده، حکمرانی خوب شهری رویکردی است که جایگاه مناسبی را در مدیریت شهرها به دست آورده است تا جایی که برخی از صاحب‌نظران، حکمرانی خوب شهری را تنها راه بهبود وضعیت شهر دانسته‌اند. همچنین سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی همچون برنامه توسعه سازمان ملل، بانک جهانی و نیز بسیاری دیگر از این‌گونه نهادها، حمایت خود را از اجرای رویکرد حکمرانی خوب شهری بیان داشته‌اند و حتی بعضی از کشورهای جهان سوم به خاطر اجرای این سیاست‌ها مورد تشویق مالی و برنامه‌ای قرار گرفته‌اند. برای ارزیابی نهادی مانند شهرداری که به عقیده کامپن، بهترین گزینه برای اجرای حکمرانی خوب شهری است، نیازمند عوامل متعددی هستیم که در الگوی تحلیلی نشان داده می‌شود. در این الگوی تحلیلی، شهرداری به عنوان نهاد اصلی برای اعمال چارچوب حکمرانی خوب شهری در نظر گرفته شده است. شهرداری باید نهایت همکاری را با سه گروه جامعه مدنی و شهروندان، سایر ارگان‌های دولتی (به‌ویژه ارگان‌های خدماتی تأثیرگذار بر شهر) و همچنین بخش خصوصی، از طریق رعایت حداکثری مؤلفه‌های اصلی حکمرانی خوب شهری، داشته باشد.

شکل (۲) - الگوی تحلیلی نگارندگان از مبانی نظری حکمرانی خوب شهری و نقش شهرداری

روش‌شناسی پژوهش. پژوهش حاضر از نظر ماهیت، کاربردی و از لحاظ روش مطالعه، توصیفی- تحلیلی است. شیوه جمع‌آوری اطلاعات پیمایشی- کتابخانه‌ای است. در این تحقیق ابتدا با بررسی حکمرانی خوب شهری و با توجه به نظرات کارشناسان، سعی در انتخاب بهینه برای معرفه‌سازی مناسب و مطابق با وضعیت شهرهای ایران از مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری شده است. در ادامه از پنج کارشناس خبره در این زمینه درخواست شده که به این معرفه‌ها و مؤلفه‌ها با توجه به طیف لیکرت (امتیاز ۱ به عنوان کم‌اهمیت‌ترین و امتیاز ۵ به عنوان با اهمیت‌ترین) امتیاز داده شود. درنهایت با استفاده از الگوی تاپسیس این مؤلفه و معرفه مورد ارزیابی قرار گرفته شده‌اند. کارشناسانی که به مؤلفه‌ها و معرفه‌ها (حکمرانی خوب شهری) نمره داده‌اند به شرح زیر می‌باشند:

ناصر برک‌پور، دکترای شهرسازی، استاد گروه شهرسازی دانشگاه هنر تهران، متخصص در مدیریت و حکمرانی خوب شهری.

فرزانه ساسانی‌پور، دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی، متخصص در حکمرانی خوب شهری.

مصطفی قدمی، دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه مازندران، متخصص در مدیریت شهری، حکمرانی خوب شهری و سیستم اطلاعات جغرافیایی در مدیریت شهری.

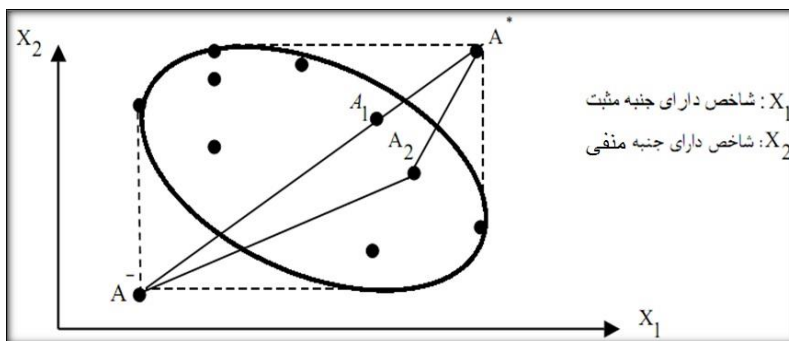
احمد میدری، دکترای اقتصاد، استاد گروه اقتصاد دانشگاه شهید چمران اهواز، متخصص در الگوی حکمرانی خوب شهری.

حبیب قلی پور، دکترای مدیریت، استاد گروه مدیریت دانشگاه مازندران و دانشگاه علوم و تحقیقات تهران، متخصص در الگوی حکمرانی خوب شهری.

۲-۱. روش تاپسیس

این الگو توسط هوئنگ ویون در سال ۱۹۸۱ پیشنهاد شده است. در این روش M گزینه به وسیله N شاخص ارزیابی می شود (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳۸). منطق اصولی این الگو، راه حل ایده آل مثبت و راه حل ایده آل منفی را تعریف می کند. در این الگو، گزینه های بهینه که بیشترین تشابه را با ایده آل داشته باشند؛ رتبه بالاتری را کسب می کنند. فضای هدف بین دو معیار به عنوان نمونه در شکل (۲) نشان داده شده است. A^+ و A^- به ترتیب، راه حل ایده آل مثبت و راه حل ایده آل منفی است. گزینه A_1 با نسبت گزینه A_2 فاصله کمتری تا راه حل ایده آل مثبت و راه حل ایده آل منفی را دارا است (Cheng et al, 2003: 107). در این روش علاوه بر در نظر گرفتن فاصله یک گزینه A_i از نقطه ایده آل، فاصله آن از نقطه ایده آل منفی هم در نظر گرفته می شود. فرض بر آن است که مطلوبیت هر شاخص، به طور یکنواخت افزایشی یا کاهشی است.

شکل (۳) - فضای هدف دو معیار در الگوی تاپسیس

(مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳۳)

۳-۱. حل مسئله با استفاده از الگوی تاپسیس

در این روش M گزینه به وسیله N شاخص بررسی می شود. به طور کلی این روش بر این مفهوم بنا شده است که گزینه انتخابی باید کمترین فاصله را با ایده آل مثبت (A^+) و بیشترین فاصله را با ایده آل منفی (A^-) داشته باشد. حل مسئله با این روش، مستلزم گام های زیر است (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳۳):

- ۱- کمی کردن و بی مقیاس سازی ماتریس مورد نظر با کمک نرم اقلیدسی؛ ماتریس به دست آمده ماتریس N نامیده می شود.

$$r_{ij} = \frac{r_{ij}}{\left(\sum_{i=1}^m r_{ij}^2 \right)^{\frac{1}{2}}}, \quad (j = 1, \dots, n)$$

رابطه ۱

۲- به‌دست‌آوردن ماتریس بی‌مقیاس موزون؛ ماتریس بی‌مقیاس‌شده موزون از حاصل‌ضرب، ماتریس بی‌مقیاس‌سازی شده (N) در ماتریس قطری وزن‌ها (W) به‌دست‌آمده می‌آید.

$$V = N \times W_{n \times n}$$

رابطه ۲

۳- تعیین راه‌حل ایده‌آل مثبت و راه‌حل ایده‌آل منفی؛

$$\begin{aligned} V_j^+ &= V && \text{بردار بهترین مقادیر هر شاخص ماتریس} \\ V_j^- &= V && \text{بردار بدترین مقادیر هر شاخص ماتریس} \end{aligned}$$

رابطه ۳

۴- به‌دست‌آوردن میزان فاصله‌ای هر گزینه تا ایده‌آل مثبت و منفی؛

$$\begin{aligned} d_i^+ &= \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^+)^2}, i = 1, 2, \dots, m && \text{فاصله اقلیدسی هر گزینه تا ایده‌آل مثبت} \\ d_i^- &= \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^-)^2}, i = 1, 2, \dots, m && \text{فاصله اقلیدسی هر گزینه تا ایده‌آل منفی} \end{aligned}$$

رابطه ۴

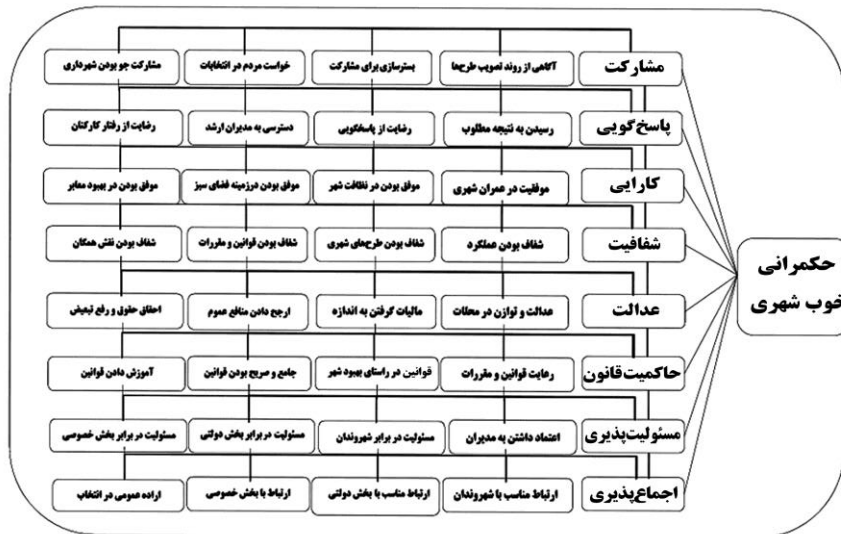
۵- تعیین نزدیکی نسبی (CL*) یک گزینه به راه‌حل ایده‌آل؛

$$CL_i^* = \frac{d_i^-}{d_i^- + d_i^+}$$

رابطه ۵

رتبه‌بندی گزینه‌ها: هر گزینه‌ای که CL_i^* آن بزرگ‌تر باشد، بهتر و بالاترین رتبه را نسبت به دیگر گزینه‌ها به خود اختصاص داده است (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳۳).

شکل (۴) - الگوی مفهومی مؤلفه و معرفه‌های حکمرانی خوب شهری بر اساس الگوی تاپسیس

(ترسیم: نگارندگان)

۴-۱. نتایج و بحث

۴-۱-۱. بررسی مؤلفه‌ها و معرفه‌های حکمرانی خوب شهری در ارزیابی شهرداری با استفاده از الگوی تاپسیس

در آغاز کار مؤلفه‌های اصلی حکمرانی خوب شهری که عبارتند از: مشارکت، پاسخگویی، کارایی، شفافیت، عدالت، حاکمیت قانون، مسئولیت‌پذیری و اجماع‌پذیری مورد بررسی قرار گرفته‌اند. همان‌طوری که در نگاره شماره (۳) قابل مشاهده است، پنج کارشناس خبره به مؤلفه‌های اصلی حکمرانی خوب شهری با توجه به طیف لیکرت (امتیاز ۱ به عنوان کم‌اهمیت‌ترین و امتیاز ۵ به عنوان با اهمیت‌ترین) امتیاز داده‌اند.

نگاره شماره (۳) - رتبه‌بندی مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری توسط کارشناسان

مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری	برک پور	قلی پور	میدری	ساسان پور	قدمی
مشارکت	۵	۴	۴	۵	۵
پاسخ‌گویی	۳	۴	۴	۴	۴
کارایی	۳	۳	۴	۴	۵
شفافیت	۳	۴	۵	۵	۵
عدالت	۴	۵	۴	۴	۵
حاکمیت قانون	۵	۵	۵	۵	۵
مسئولیت‌پذیری	۳	۴	۵	۴	۴
اجماع‌پذیری	۳	۴	۳	۳	۴

(منبع: مطالعات نگارندگان)

در مرحله بعد ماتریس امتیاز داده شده، با توجه به رابطه ۶ بی‌مقیاس می‌شود. هدف از این کار به نحوی نرمالیزه کردن امتیازات وارد شده توسط متخصصان است.

$$r_{ij} = \frac{r_{ij}}{\left(\sum_{i=1}^m r_{ij}^2 \right)^{\frac{1}{2}}}, \quad (j = 1, \dots, n) \quad \text{رابطه ۶}$$

نگاره شماره (۴) - ماتریس بی‌مقیاس شده مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری

مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری	برک‌پور	قلی‌پور	میدری	ساسان‌پور	قدیمی
مشارکت	۰/۱۷۳	۰/۱۲۱	۰/۱۱۷	۰/۱۴۷	۰/۱۳۵
پاسخ‌گویی	۰/۱۰۳	۰/۱۲۱	۰/۱۱۷	۰/۱۱۷	۰/۱۰۸
کارایی	۰/۱۰۳	۰/۰۹	۰/۱۱۷	۰/۱۱۷	۰/۱۳۵
شفافیت	۰/۱۰۳	۰/۱۲۱	۰/۱۴۷	۰/۱۴۷	۰/۱۳۵
عدالت	۰/۱۳۷	۰/۱۵۱	۰/۱۱۷	۰/۱۱۷	۰/۱۳۵
حاکمیت قانون	۰/۱۷۳	۰/۱۵۱	۰/۱۴۷	۰/۱۴۷	۰/۱۳۵
مسئولیت‌پذیری	۰/۱۰۳	۰/۱۲۱	۰/۱۴۷	۰/۱۱۷	۰/۱۰۸
اجماع‌پذیری	۰/۱۰۳	۰/۱۲۱	۰/۰۸۸	۰/۰۸۸	۰/۱۰۸

(منبع: مطالعات نگارندگان)

در مرحله بعدی ماتریس تصمیم تهیه می‌شود. درواقع ماتریس تصمیم پارامتری است و لازم است کمی شود. به این منظور تصمیم‌گیرنده برای هر شاخص وزنی را معین می‌کند. مجموعه وزن‌ها در ماتریس نرمالایزه شده ضرب می‌شود. در مرحله بعدی ماتریس بی‌مقیاس شده موزون را به‌دست می‌آوریم و در W که ماتریس قطری داده‌ها است، ضرب می‌شود. در این رابطه V ماتریس بی‌مقیاس شده، موزون است و W یک ماتریس قطری از وزن‌های به‌دست‌آمده از مؤلفه‌ها است. با توجه به اینکه ماتریس $W_{n \times 1}$ قابل‌ضرب در ماتریس تصمیم نرمالایزه شده ($n \times n$) نیست، قبل از ضرب باید ماتریس وزن را به یک ماتریس قطری تبدیل کرد.

$$V = N \times W_{n \times n} \quad \text{رابطه ۷}$$

نگاره شماره (۵) - ماتریس وزن‌های به‌دست‌آمده از مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری

W: وزن‌های به‌دست‌آمده	۰/۲۸۳	۰/۱۶۹	۰/۲۲۶	۰/۲۲۶	۰/۰۹۴
------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

(منبع: مطالعات نگارندگان)

ماتریس بی‌مقیاس شده موزون را که حاصل ضرب وزن‌های قطری است، در نگاره شماره (۵) قابل مشاهده است.

نگاره شماره (۶) - ماتریس بی‌مقیاس شده موزون مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری

مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری	برک‌پور	قلی‌پور	میدری	ساسان‌پور	قدیمی
مشارکت	۰/۱۳۴	۰/۰۵۷	۰/۰۷۴	۰/۰۹۲	۰/۰۳۵
پاسخگویی	۰/۰۸	۰/۰۵۷	۰/۰۷۴	۰/۰۷۴	۰/۰۲۸
کارایی	۰/۰۸	۰/۰۴۲	۰/۰۷۴	۰/۰۷۴	۰/۰۳۵
شفافیت	۰/۰۸	۰/۰۵۷	۰/۰۹۲	۰/۰۹۲	۰/۰۳۵
عدالت	۰/۱۰۷	۰/۰۷۱	۰/۰۷۴	۰/۰۷۴	۰/۰۳۵
حاکمیت قانون	۰/۱۳۴	۰/۰۷۱	۰/۰۹۲	۰/۰۹۲	۰/۰۳۵
مسئولیت‌پذیری	۰/۰۸	۰/۰۵۷	۰/۰۹۲	۰/۰۷۴	۰/۰۲۸
اجماع‌پذیری	۰/۰۸	۰/۰۵۷	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۲۸

(منبع: مطالعات نگارندگان)

در مرحله بعد میزان فاصله هر گزینه تا ایده‌آل مثبت و منفی را با توجه به رابطه ۸

به‌دست‌آمده می‌آوریم.

$$d_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^+)^2}, i = 1, 2, \dots, m$$

رابطه ۸

$$d_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^-)^2}, i = 1, 2, \dots, m$$

نگاره شماره (۷) - میزان فاصله‌ای هر گزینه تا ایده‌آل مثبت و منفی مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری

مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری	d^+	d^-
مشارکت	۰/۰۲۲۸۰۴	۰/۰۷۰۴۶۳
پاسخگویی	۰/۰۶۱۷۱۷	۰/۰۳۰۷۷۳
کارایی	۰/۰۶۶۳۷	۰/۰۲۷۷۶۷
شفافیت	۰/۰۵۵۷۸۵	۰/۰۵۴۸۸۲
عدالت	۰/۰۳۷۱۰۸	۰/۰۶۶۰۰۸
حاکمیت قانون	۰	۰/۰۷۱۹۳۷
مسئولیت‌پذیری	۰/۰۵۹۰۳۴	۰/۰۴۴۲۱۵
اجماع‌پذیری	۰/۰۶۷۳۰۵	۰/۰۱۵

(منبع: مطالعات نگارندگان)

در ادامه تعیین نزدیکی نسبی (CL^*) یک گزینه به راه‌حل ایده‌آل را با توجه به فرمول زیر حساب می‌کنیم و هر گزینه‌ای که (CL_i^*) آن بزرگ‌تر باشد، بهتر و بالاترین رتبه را نسبت به سایر گزینه‌ها به خود اختصاص خواهد داد.

$$CL_i^* = \frac{d_i^-}{d_i^- + d_i^+}$$

رابطه ۹

نگاره شماره (۸) - ماتریس نهایی ایده‌آل مثبت مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری

مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری	وزن نهایی مؤلفه‌ها با استفاده از الگوی TOPSIS	رتبه‌بندی
حاکمیت قانون	۱	۱
مشارکت	۰/۷۵۵	۲
عدالت	۰/۶۴۱	۳

۳۲۲ حکمرانی خوب شهری در ایران: اولویت‌بندی مؤلفه‌ها و معرفه‌ها

۴	۰/۴۹۵	شفافیت
۵	۰/۴۲۸	مسئولیت‌پذیری
۶	۰/۳۳۲	پاسخگویی
۷	۰/۲۹۴	کارایی
۸	۰/۱۸۲	اجماع‌پذیری

(منبع: مطالعات نگارنده)

در مرحله بعدی برای معرفه‌های حکمرانی خوب شهری نیز این عملیات صورت گرفته‌شده است و درنهایت بین معرفه‌های مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری نیز وزن‌بندی نهایی صورت می‌گیرد.

مرحله نخست، رتبه‌بندی مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری توسط کارشناسان

نگاره شماره (۹) - رتبه‌بندی معرفه‌های مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری توسط کارشناسان

مؤلفه‌ها	رتبه‌بندی	رتبه‌بندی	میدانی	سازمان‌پور	قدیمی
مشارکتی	۵	۵	۵	۵	۵
	۴	۴	۴	۴	۵
	۵	۵	۵	۵	۵
	۵	۵	۴	۵	۵
تخصصی	۴	۴	۳	۴	۴
	۳	۳	۳	۳	۴
	۳	۳	۳	۳	۳
	۳	۳	۳	۴	۳
کتابخانه‌ای	۳	۳	۳	۳	۳
	۵	۵	۴	۴	۴
	۴	۴	۳	۴	۳
	۳	۳	۳	۳	۳
تجرباتی	۴	۳	۳	۳	۴
	۴	۵	۳	۴	۴
	۴	۴	۴	۴	۴

عدالت	شفاف بودن نقش مدیران شهری، شهروندان، بخش دولتی، بخش خصوصی در ساختار و قوانین شهرداری	۴	۴	۳	۴	۴
	عملکرد یکسان شهرداری در همه محلات منطقه در زمینه خدمات شهری	۵	۵	۵	۵	۵
	به اندازه گرفتن مالیات توسط شهرداری از تمام اقشار مختلف جامعه	۴	۴	۴	۴	۴
	ارجحیت منافع عموم بر منافع یک گروه خاص	۵	۵	۵	۵	۵
	تلاش شهرداری برای تکريم و احقاق حقوق شهروندی و رفع تبعیض	۴	۴	۵	۴	۴
حاکمیت قانون	رعایت کردن قوانین و مقررات توسط شهرداری و یکسان انگاشتن آن برای همه افراد و گروه‌ها	۵	۵	۵	۵	۵
	در راستای بهبود شهر قرار گرفتن قوانین شهرداری	۴	۵	۵	۵	۵
	جامع و صریح بودن قوانین شهرداری و پوشش دادن اقشار و گروه‌های مختلف جامعه	۴	۵	۵	۵	۵
	در دسترس بودن قوانین شهرداری برای همه و آموزش دادن به افراد و گروه‌های مختلف جامعه	۵	۵	۵	۵	۵
مسئولیت پذیری	اعتماد داشتن به مدیران شهرداری و همچنین فعالیت آنها	۴	۴	۴	۴	۴
	احساس مسئولیت شهرداری در برابر شهروندان	۴	۳	۴	۳	۳
	احساس مسئولیت شهرداری در برابر عملکرد خود در شهر	۳	۴	۵	۴	۴
	احساس مسئولیت شهرداری در برابر بخش‌های دولتی و همچنین بخش خصوصی	۳	۴	۵	۳	۳
اجماع پذیری	برقراری ارتباط مناسب با شهروندان و نخبگان و استفاده از نظرات آنها	۳	۴	۴	۴	۴
	برقراری ارتباط مناسب بخش‌های دولتی تأثیرگذار بر شهر	۴	۴	۴	۴	۴
	برقراری ارتباط مناسب با بخش خصوصی	۳	۴	۴	۳	۳
	در نظر گرفتن اراده عمومی برای انتخاب شهردار	۳	۵	۴	۴	۵

(منبع: مطالعات نگارندگان)

مرحله دوم، ماتریس بی‌مقیاس شده

نگاره شماره (۱۰) - ماتریس بی‌مقیاس شده معرفه‌های مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری

مؤلفه‌ها	مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری	برک پور	قلی پور	میدری	ساسان پور	قدمی
مشارکت	آگاه کردن شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی از روند تهیه و تصویب طرح‌های شهری	۰/۰۳۹۶۸	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۸۴۶	۰/۰۳۸۱۶
	به وجود آوردن بستر لازم برای مشارکت‌های عام (دفع و تفکیک زباله، پرداخت عوارض و ...) توسط شهروندان، بخش دولتی و بخش	۰/۰۳۱۷۴	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۳۱	۰/۰۳۸۴۶	۰/۰۳۸۱۶

۳۲۴ حکمرانی خوب شهری در ایران: اولویت‌بندی مؤلفه‌ها و معرفه‌ها

خصوصی					
اعتقاد به تأثیر خواسته شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی توسط شهرداری و شورای شهر و شرکت در انتخابات	۰/۰۳۹۶۸	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۸۴۶	۰/۰۳۸۱۶
مشارکت‌جو بودن شهرداری با شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی در اقدامات تأثیرگذار	۰/۰۳۹۶۸	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۳۱	۰/۰۳۸۴۶	۰/۰۳۸۱۶
رسیدن به نتیجه مطلوب در مراجعه به شهرداری	۰/۰۳۱۷۴	۰/۰۲۲۵۵	۰/۰۲۳۲۵	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۰۵۳
رضایت از پاسخگویی کارمندان شهرداری	۰/۰۲۳۸	۰/۰۳۰۰۸	۰/۰۳۱	۰/۰۲۳۰۷	۰/۰۲۲۹
دسترسی راحت به مدیران ارشد شهرداری	۰/۰۲۳۸	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۲۳۲۵	۰/۰۲۳۰۷	۰/۰۳۰۵۳
رضایت از رفتار مناسب کارمندان و مدیران ارشد شهرداری	۰/۰۲۳۸	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۲۳۲۵	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۲۲۹
موفق‌بودن شهرداری در زمینه طرح‌های عمرانی	۰/۰۲۳۸	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۳۱	۰/۰۲۳۰۷	۰/۰۲۲۹
موفق‌بودن شهرداری در زمینه دفع زباله، نظافت شهر و همچنین خدمات شهری	۰/۰۳۹۶۸	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۲۳۲۵	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۲۲۹
موفق‌بودن شهرداری در زمینه احداث پارک‌ها و فضای سبز و همچنین نگهداری از آنها	۰/۰۳۱۷۴	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۲۳۲۵	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۰۵۳
موفق‌بودن شهرداری در زمینه ساخت معابر و همچنین بهبود وضعیت خیابان‌ها	۰/۰۲۳۸	۰/۰۲۲۵۵	۰/۰۲۳۲۵	۰/۰۲۳۰۷	۰/۰۲۲۹
شفاف‌بودن عملکرد شهرداری و انتشار هر شش‌ماه یکبار آن در سپهر عمومی	۰/۰۳۱۷۴	۰/۰۲۲۵۵	۰/۰۲۳۲۵	۰/۰۲۳۰۷	۰/۰۳۰۵۳
شفاف‌بودن روند تهیه و تصویب طرح‌ها و مناقصات	۰/۰۳۱۷۴	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۲۳۲۵	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۰۵۳
شفاف‌بودن قوانین و مقررات شهرداری	۰/۰۳۱۷۴	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۳۱	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۰۵۳
شفاف‌بودن نقش مدیران شهری، شهروندان، بخش دولتی و همچنین بخش خصوصی در ساختار	۰/۰۳۱۷۴	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۲۳۲۵	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۰۵۳
عملکرد یکسان شهرداری در همه محلات منطقه در زمینه خدمات شهری	۰/۰۳۹۶۸	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۸۴۶	۰/۰۳۸۱۶
به اندازه‌گرفتن مالیات توسط شهرداری از تمام اقشار مختلف جامعه	۰/۰۳۱۷۴	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۳۱	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۰۵۳
ارجحیت منافع عموم بر منافع یک گروه خاص	۰/۰۳۹۶۸	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۰۵۳

۰/۰۳۰۵۳	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۳۱۷۴	تلاش شهرداری برای تکریم و احقاق حقوق شهروندی و رفع تبعیض	حاکمیت قانون
۰/۰۳۸۱۶	۰/۰۳۸۴۶	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۳۹۶۸	رعایت کردن قوانین و مقررات توسط شهرداری و یکسان انگاشتن آن برای همه افراد و گروه‌ها	
۰/۰۳۸۱۶	۰/۰۳۸۴۶	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۳۱۷۴	قرار گرفتن قوانین شهرداری در راستای بهبود شهر	
۰/۰۳۸۱۶	۰/۰۳۸۴۶	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۳۱۷۴	جامع و صریح بودن قوانین شهرداری و پوشش دادن اقشار و گروه‌های مختلف جامعه	
۰/۰۳۸۱۶	۰/۰۳۸۴۶	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۵۹	۰/۰۳۹۶۸	دردسترس بودن قوانین شهرداری و آموزش دادن آن به افراد و گروه‌های مختلف جامعه	
۰/۰۳۰۵۳	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۱	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۳۱۷۴	اعتماد داشتن به مدیران شهرداری و همچنین فعالیت آنها	
۰/۰۲۲۹	۰/۰۲۳۰۷	۰/۰۳۱	۰/۰۲۲۵۵	۰/۰۳۱۷۴	احساس مسئولیت شهرداری در برابر شهروندان	مسئولیت پذیری
۰/۰۲۲۹	۰/۰۲۳۰۷	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۲۳۸	احساس مسئولیت شهرداری در برابر عملکرد خود در شهر	
۰/۰۲۲۹	۰/۰۲۳۰۷	۰/۰۳۸۷۵	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۲۳۸	احساس مسئولیت شهرداری در برابر بخش‌های دولتی و همچنین بخش خصوصی	
۰/۰۳۰۵۳	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۱	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۲۳۸	برقراری ارتباط مناسب با شهروندان و نخبگان و استفاده از نظرات آنها	
۰/۰۳۰۵۳	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۱	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۳۱۷۴	برقراری ارتباط مناسب بخش‌های دولتی تأثیر گذار بر شهر	اجماع پذیری
۰/۰۲۲۹	۰/۰۲۳۰۷	۰/۰۳۱	۰/۰۳۰۰۷	۰/۰۲۳۸	برقراری ارتباط مناسب با بخش خصوصی	
۰/۰۳۸۱۶	۰/۰۳۰۷۶	۰/۰۳۱	۰/۰۳۷۵۹	۰/۰۲۳۸	در نظر گرفتن اراده عمومی برای انتخاب شهردار	

(منبع: مطالعات نگارنده)

مرحله سوم، به دست آوردن ماتریس بی‌مقیاس شده موزون

نگاره شماره (۱۱) - ماتریس بی‌مقیاس شده موزون معرفه‌های مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری

مؤلفه‌ها	مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری	برک پور	قلی پور	میدری	ساسان پور	قدمی
مشارکت	آگاه کردن شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی از روند تهیه و تصویب طرح‌های شهری	۰/۰۶۷۷۶	۰/۰۲۸۵	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۳۶۷۷	۰/۰۳۷۸۷
	به وجود آوردن بستر لازم برای مشارکت‌های عام (دفع و تفکیک زباله، پرداخت عوارض و ...) توسط شهروندان، بخش دولتی و بخش	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۲۸	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۳۶۷۷	۰/۰۳۷۸۷

۳۲۶ حکمرانی خوب شهری در ایران: اولویت‌بندی مؤلفه‌ها و معرفه‌ها

خصوصی					
اعتقاد به تأثیر خواسته شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی توسط شهرداری و شورای شهر و شرکت در انتخابات	۰/۰۶۷۷۶	۰/۰۲۸۵	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۳۶۷۷	۰/۰۳۷۸۷
مشارکت‌جو بودن شهرداری با شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی در اقدامات تأثیرگذار	۰/۰۶۷۷۶	۰/۰۲۲۸	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۳۶۷۷	۰/۰۳۷۸۷
رسیدن به نتیجه مطلوب در مراجعه به شهرداری	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۱۷۱	۰/۰۲۶۲۶	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳
رضایت از پاسخگویی کارمندان شهرداری	۰/۰۴۰۶۵	۰/۰۲۲۸	۰/۰۲۶۲۶	۰/۰۲۲۰۶	۰/۰۲۲۷۲
دسترسی راحت به مدیران ارشد شهرداری	۰/۰۴۰۶۵	۰/۰۲۲۸	۰/۰۲۶۲۶	۰/۰۲۲۰۶	۰/۰۲۲۷۲
رضایت از رفتار مناسب کارمندان و مدیران ارشد شهرداری	۰/۰۴۰۶۵	۰/۰۱۷۱	۰/۰۲۶۲۶	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۲۲۷۲
موفق‌بودن شهرداری در زمینه‌های پروژه‌های عمرانی	۰/۰۴۰۶۵	۰/۰۲۲۸	۰/۰۲۶۲۶	۰/۰۲۲۰۶	۰/۰۲۲۷۲
موفق‌بودن شهرداری در زمینه دفع زباله، نظافت شهر و همچنین خدمات شهری	۰/۰۶۷۷۶	۰/۰۲۸۵	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۲۲۷۲
موفق‌بودن شهرداری در زمینه احداث پارک‌ها و فضای سبز و همچنین نگهداری از آن‌ها	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۲۸	۰/۰۲۶۲۶	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۲۲۷۲
موفق‌بودن شهرداری در زمینه ساخت معابر و همچنین بهبود وضعیت خیابان‌ها	۰/۰۴۰۶۵	۰/۰۱۷۱	۰/۰۲۶۲۶	۰/۰۲۲۰۶	۰/۰۲۲۷۲
شفاف‌بودن عملکرد شهرداری و انتشار هر شش‌ماه یک‌بار آن در سپهر عمومی	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۱۷۱	۰/۰۲۶۲۶	۰/۰۲۲۰۶	۰/۰۳۰۳
شفاف‌بودن روند تهیه و تصویب طرح‌ها و مناقصات	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۸۵	۰/۰۲۶۲۶	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳
شفاف‌بودن قوانین و مقررات شهرداری	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۲۸	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳
شفاف‌بودن نقش مدیران شهری، شهروندان، بخش دولتی و همچنین بخش خصوصی در ساختار	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۲۸	۰/۰۲۶۲۶	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳
عملکرد یکسان شهرداری در همه محلات منطقه در زمینه خدمات شهری	۰/۰۶۷۷۶	۰/۰۲۸۵	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۳۶۷۷	۰/۰۳۷۸۷
به‌اندازه‌گرفتن مالیات توسط شهرداری از تمام اقشار مختلف جامعه	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۲۸	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳
ارجحیت منافع عموم بر منافع یک گروه خاص	۰/۰۶۷۷۶	۰/۰۲۸۵	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳

تلاش شهرداری برای تکریم و احقاق حقوق شهروندی و رفع تبعیض	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۲۸	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳
رعایت کردن قوانین و مقررات توسط شهرداری و یکسان انگاشتن آن برای همه افراد و گروه‌ها	۰/۰۶۷۷۶	۰/۰۲۸۵	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۳۶۷۷	۰/۰۳۷۸۷
قرار گرفتن قوانین شهرداری در راستای بهبود شهر	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۸۵	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۳۶۷۷	۰/۰۳۷۸۷
جامع و صریح بودن قوانین شهرداری و پوشش دادن اقصای و گروه‌های مختلف جامعه	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۸۵	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۳۶۷۷	۰/۰۳۷۸۷
دردسترس بودن قوانین شهرداری و آموزش دادن آن به افراد و گروه‌های مختلف جامعه	۰/۰۶۷۷۶	۰/۰۲۸۵	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۳۶۷۷	۰/۰۳۷۸۷
اعتماد داشتن به مدیران شهرداری و همچنین فعالیت آنها	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۲۸	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳
احساس مسئولیت‌پذیری شهرداری در برابر شهروندان	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۱۷۱	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۲۲۰۶	۰/۰۲۲۷۲
احساس مسئولیت‌پذیری شهرداری در برابر عملکرد خود در شهر	۰/۰۴۰۶۵	۰/۰۲۲۸	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳
احساس مسئولیت‌پذیری شهرداری در برابر بخش‌های دولتی و همچنین بخش خصوصی	۰/۰۴۰۶۵	۰/۰۲۲۸	۰/۰۴۳۷۷	۰/۰۲۲۰۶	۰/۰۲۲۷۲
برقراری ارتباط مناسب با شهروندان و نخبگان و استفاده از نظرات آنها	۰/۰۴۰۶۵	۰/۰۲۲۸	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳
برقراری ارتباط مناسب بخش‌های دولتی تأثیرگذار بر شهر	۰/۰۵۴۲۱	۰/۰۲۲۸	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۰۳
برقراری ارتباط مناسب با بخش خصوصی	۰/۰۴۰۶۵	۰/۰۲۲۸	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۲۲۰۶	۰/۰۲۲۷۲
در نظر گرفتن اراده عمومی برای انتخاب شهردار	۰/۰۴۰۶۵	۰/۰۲۸۵	۰/۰۳۵۰۱	۰/۰۲۹۴۱	۰/۰۳۷۸۷

(منبع: مطالعات نگارندگان)

مرحله چهارم، به دست آوردن فاصله‌ای هر گزینه تا ایده آل مثبت و منفی
نگاره شماره (۱۲) - ماتریس میزان فاصله‌ای هر گزینه تا ایده آل مثبت و منفی
معرفه‌های مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری

مؤلفه‌ها	مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری	d ⁺	d ⁻
مشارکت	آگاه کردن شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی از روند تهیه و تصویب طرح‌های شهری	.	۰/۰۳۹۷۴
	به وجود آوردن بستر لازم برای مشارکت‌های عام (دفع و تفکیک زباله، پرداخت عوارض و...) توسط شهروندان، بخش دولتی و خصوصی	۰/۰۱۶۷۳۳ .	۰/۰۲۶۶۴
	اعتقاد به تأثیر خواسته شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی توسط شهرداری و شورای شهر و شرکت در	.	۰/۰۳۹۷۴

۳۲۸ حکمرانی خوب شهری در ایران: اولویت‌بندی مؤلفه‌ها و معرفی‌ها

انتخابات		
مشارکت‌جو بودن شهرداری با شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی در اقدامات تأثیرگذار بر شهر	۰/۰۱	۰/۰۳۵۴۹
رسیدن به نتیجه مطلوب در مراجعه به شهرداری	۰/۰۲۶۴۵	۰/۰۱۶۷۳
رضایت از پاسخگویی کارمندان شهرداری	۰/۰۳۶۳۳	۰/۰۰۸۹۴
دسترسی راحت به مدیران ارشد شهرداری	۰/۰۳۸۶	۰/۰۰۵۴۷
رضایت از رفتار مناسب کارمندان و مدیران ارشد شهرداری	۰/۰۳۶۰۵	۰/۰۱۳۰۳
موفق‌بودن شهرداری در زمینه طرح‌های عمرانی	۰/۰۳۸۶	۰/۰۰۵۴۷
موفق‌بودن شهرداری در زمینه دفع زباله، نظافت شهر و همچنین خدمات شهری	۰/۰۱۳۰۳	۰/۰۳۱۹۳
موفق‌بودن شهرداری در زمینه احداث پارک‌ها و فضای سبز و همچنین نگهداری از آنها	۰/۰۲۷۹۲	۰/۰۱۶۱۲
موفق‌بودن شهرداری در زمینه ساخت معابر و همچنین بهبود وضعیت خیابان‌ها	۰/۰۳۹۷۴	.
شفاف‌بودن عملکرد شهرداری و انتشار هر شش‌ماه یک‌بار آن در سپهر عمومی	۰/۰۲۹۳۲	۰/۰۱۵۱۶
شفاف‌بودن روند تهیه و تصویب طرح‌ها و مناقصات	۰/۰۲۴۰۸	۰/۰۲
شفاف‌بودن قوانین و مقررات شهرداری	۰/۰۱۹۴۹	۰/۰۱۹۴۹
شفاف‌بودن نقش مدیران شهری، شهروندان، بخش دولتی و همچنین بخش خصوصی در ساختار و قوانین شهرداری	۰/۰۲۴۶۹	۰/۰۱۷۶
عملکرد یکسان شهرداری در همه محلات منطقه در زمینه خدمات شهری	.	۰/۰۳۹۷۴
به اندازه‌گرفتن مالیات توسط شهرداری از تمام اقشار مختلف جامعه	۰/۰۱۹۴۹	۰/۰۱۹۴۹
ارجحیت منافع عموم بر منافع یک گروه خاص	.	۰/۰۳۹۷۴
تلاش شهرداری برای تکریم و احقاق حقوق شهروندی و رفع تبعیض	۰/۰۱۷۶	۰/۰۲۴۶۹
رعایت قوانین و مقررات توسط شهرداری و یکسان‌انگاشتن آن برای همه افراد و گروه‌ها	.	۰/۰۳۹۷۴
قرارگرفتن قوانین شهرداری در راستای بهبود شهر	۰/۰۱۳۴۱	۰/۰۳۲۰۹
جامع و صریح‌بودن قوانین شهرداری و پوشش دادن اقشار و گروه‌های مختلف جامعه	۰/۰۱۳۴۱	۰/۰۳۲۰۹
در دسترس‌بودن قوانین شهرداری برای همه و آموزش‌دادن به افراد و گروه‌های مختلف جامعه	.	۰/۰۳۹۷۴
اعتمادداشتن به مدیران شهرداری و همچنین فعالیت آنها	۰/۰۱۹۴۹	۰/۰۱۹۴۹
احساس مسئولیت شهرداری در برابر شهروندان	۰/۰۲۸۲۸	۰/۰۱۵۸۱
احساس مسئولیت شهرداری در برابر عملکرد خود در شهر	۰/۰۲۹۳۲	۰/۰۲۰۷۳
احساس مسئولیت شهرداری در برابر بخش‌های دولتی و همچنین بخش خصوصی	۰/۰۳۴۴۹	۰/۰۱۸۱۶
برقراری ارتباط مناسب با شهروندان و نخبگان و استفاده از نظرات آنها	۰/۰۳۰۴۹	۰/۰۱۴۱۴
برقراری ارتباط مناسب بخش‌های دولتی تأثیرگذار بر شهر	۰/۰۱۹۴۹	۰/۰۱۹۴۹

برقراری ارتباط مناسب با بخش خصوصی	۰/۰۳۵۴۹	۰/۰۱
در نظر گرفتن اراده عمومی برای انتخاب شهردار	۰/۰۲۹۱۵	۰/۰۲۱۴۴

(منبع: مطالعات نگارندگان)

مرحله پنجم، نزدیکی هر گزینه به راه حل ایده آل نهایی

نگاره شماره (۱۳) - ماتریس نهایی ایده آل مثبت معرفه های مؤلفه های حکمرانی خوب شهری

مؤلفه ها	معرفه های حکمرانی خوب شهری	وزن معرفه ها با استفاده از الگوی TOPSIS	رتبه نهایی
مشارکت	آگاه کردن شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی از روند تهیه و تصویب طرح های شهری	۱	۱
	به وجود آوردن بستر لازم برای مشارکت های عام (دفع و تفکیک زباله، پرداخت عوارض و...) توسط شهرداری برای شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی	۰/۶۱۴۲۴۹	۴
	اعتقاد به تأثیر خواسته شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی توسط شهرداری و شورای شهر و شرکت	۱	۱
	مشارکت جو بودن شهرداری با شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی در اقدامات تأثیر گذار بر شهر	۰/۷۸۰۱۷۱	۲
پاسخ گوئی	رسیدن به نتیجه مطلوب در مراجعه به شهرداری	۰/۳۸۷۴۴۸	۱۱
	رضایت از پاسخگویی کارمندان شهرداری	۰/۱۹۷۴۸۲	۱۹
	دسترسی راحت به مدیران ارشد شهرداری	۰/۱۲۴۱۲۱	۲۰
	رضایت از رفتار مناسب کارمندان و مدیران ارشد شهرداری	۰/۲۶۵۴۸۵	۱۷
کارایی	موفق بودن شهرداری در زمینه های طرح های عمرانی	۰/۱۲۴۱۲۱	۲۰
	موفق بودن شهرداری در زمینه دفع زباله، نظافت شهر و همچنین خدمات شهری	۰/۷۱۰۸۶۸	۲
	موفق بودن شهرداری در زمینه احداث پارک ها و فضای سبز و همچنین نگهداری از آنها	۰/۳۶۶۰۳۱	۱۲
	موفق بودن شهرداری در زمینه ساخت معابر و همچنین بهبود وضعیت خیابان ها	.	۲۱
شفافیت	شفاف بودن عملکرد شهرداری و انتشار هر شش ماه یک بار آن در سپهر عمومی	۰/۳۴۰۸۲۷	۱۵
	شفاف بودن روند تهیه و تصویب طرح ها و مناقصات	۰/۴۵۳۷۲۱	۷
	شفاف بودن قوانین و مقررات شهرداری	۰/۵	۶
	شفاف بودن نقش مدیران شهری، شهروندان، بخش دولتی و همچنین بخش خصوصی در ساختار و قوانین	۰/۴۱۶۱۷۴	۹
عدالت	عملکرد یکسان شهرداری در همه محلات منطقه در زمینه خدمات شهری	۱	۱
	به اندازه گرفتن مالیات توسط شهرداری از تمام اقشار مختلف جامعه	۰/۵	۶
	ارجحیت منافع عموم بر منافع یک گروه خاص	۱	۱
	تلاش شهرداری برای تکریم و احقاق حقوق شهروندی و رفع تبعیض	۰/۵۸۳۸۲۶	۵

حاکمیت قانون	۱	رعایت قوانین و مقررات توسط شهرداری و یکسان‌انگاشتن آن برای همه افراد و گروه‌ها
	۳	در راستای بهبود شهر قرارگرفتن قوانین شهرداری
	۳	جامع و صریح‌بودن قوانین شهرداری و پوشش‌دادن اقشار و گروه‌های مختلف جامعه
مسئولیت‌پذیری	۱	دردسترس‌بودن قوانین شهرداری برای همه و آموزش‌دادن به افراد و گروه‌های مختلف جامعه
	۶	اعتماد داشتن به مدیران شهرداری و همچنین فعالیت آنها
	۱۳	احساس مسئولیت شهرداری در برابر شهروندان
	۱۰	احساس مسئولیت شهرداری در برابر عملکرد خود در شهر
اجماع‌پذیری	۱۴	احساس مسئولیت شهرداری در برابر بخش‌های دولتی و همچنین بخش خصوصی
	۱۶	برقراری ارتباط مناسب با شهروندان و نخبگان و استفاده از نظرات آنها
	۶	برقراری ارتباط مناسب بخش‌های دولتی تأثیرگذار بر شهر
	۱۸	برقراری ارتباط مناسب با بخش خصوصی
	۸	درنظرگرفتن اراده عمومی برای انتخاب شهردار

(منبع: مطالعات نگارندگان)

تجزیه و تحلیل وزن‌های مؤلفه‌ها و معرفه‌های حکمرانی خوب شهری به‌دست‌آمده از الگوی تاپسیس

ماتریس حاصل ضرب وزن‌های مؤلفه‌ها و معرفه‌های نهایی، راه‌حل ایده‌آل مثبت حکمرانی خوب شهری است که در ادامه در میانگین اطلاعات حاصل از جمع‌آوری افراد در پرسشنامه‌ها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. همان‌طور که در ارزیابی صفحات قبل قابل مشاهده است، مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری برای ارزیابی عملکرد شهرداری با توجه به شباهت به گزینه ایده‌آل دارای رتبه‌بندی‌های متفاوتی می‌باشند. در این ارزیابی‌ها، مؤلفه حاکمیت قانون با امتیاز ۱ بالاترین امتیاز را به خود اختصاص داده است. مؤلفه‌های مشارکت با امتیاز ۰/۷۵۵، عدالت با امتیاز ۰/۶۴۱، شفافیت با امتیاز ۰/۴۹۵، مسئولیت‌پذیری با امتیاز ۰/۴۲۸، پاسخگویی با امتیاز ۰/۳۳۲، کارایی با امتیاز ۰/۲۹۴ و اجماع‌پذیری با امتیاز ۰/۱۲۸ در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. در میان معرفه‌های مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری، بالاترین رتبه‌ها به معرفه‌های رعایت قوانین و مقررات توسط شهرداری و یکسان‌انگاشتن آن برای همه افراد و گروه‌ها و همچنین در دسترس‌بودن قوانین شهری برای همه و آموزش‌دادن به افراد و گروه‌های مختلف جامعه با امتیاز ۱ (بالاترین امتیاز) اختصاص یافته است. این معرفه‌ها زیرمجموعه مؤلفه اصلی حاکمیت قانون قرار می‌گیرند که در بین مؤلفه‌های خود بالاترین امتیاز را به‌دست آورده است. دو معرفه آگاه‌کردن شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی از روند تهیه و تصویب طرح‌های

شهری و همچنین اعتقاد به تأثیر خواسته‌های شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی توسط شهرداری و شورای شهر و شرکت در انتخابات با امتیاز ۰/۷۵۵ امتیاز بالا را به خود اختصاص داده است. این دو معرفه نیز در زیرمجموعه مؤلفه مشارکت جای می‌گیرند. معرفه‌های قرارگرفتن قوانین شهرداری در راستای بهبود شهر و همچنین جامع و صریح بودن قوانین شهرداری و پوشش دادن اقشار و گروه‌های مختلف جامعه با امتیاز ۰/۷۰۵۲۷ در رتبه سوم قرار می‌گیرند. این معرفه‌ها نیز در زیرمجموعه مؤلفه حاکمیت قانون تعریف می‌شوند. در رتبه‌بندی‌های بعدی معرفه ارجحیت منافع عموم بر منافع یک گروه خاص با امتیاز ۰/۶۴۰۰۱۳ در رتبه چهارم قرار می‌گیرد که این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه عدالت تعریف می‌شود. رتبه‌های پنجم و ششم به معرفه‌های مشارکت‌جو بودن شهرداری با شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی در اقدامات تأثیرگذار بر شهر با امتیاز ۰/۵۸۹۴۲ و همچنین معرفه به وجود آوردن بستر لازم برای مشارکت‌های عام (دفع و تفکیک زباله، پرداخت عوارض و...) شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی با امتیاز ۰/۴۶۴۰۷ رتبه بعدی را به خود اختصاص داده است. این معرفه‌ها نیز در زیرمجموعه مؤلفه مشارکت تعریف می‌شوند. معرفه‌های تلاش شهرداری برای تکریم و احقاق حقوق شهروندی و رفع تبعیض با امتیاز ۰/۳۷۳۷۶ در رتبه هفتم و همچنین معرفه به اندازه‌گرفتن مالیات توسط شهرداری از تمام اقشار مختلف جامعه با امتیاز ۰/۳۲۰۰۷ در رتبه هشتم قرار گرفته است. این معرفه‌ها نیز در زیر مؤلفه عدالت تعریف می‌شوند. رتبه بعدی به شفاف‌بودن قوانین و مقررات شهرداری با امتیاز ۰/۲۴۷۹۶ اختصاص یافته است که این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه شفافیت جای می‌گیرد. رتبه دهم به معرفه شفاف‌بودن روند تهیه و تصویب طرح‌ها و مناقصات با امتیاز ۰/۲۲۵۰۱ اختصاص یافته است. این معرفه نیز در زیرمؤلفه شفافیت تعریف می‌شود. معرفه اعتمادداشتن به مدیران شهرداری و همچنین فعالیت آنها با امتیاز ۰/۲۱۴۱۲ در رتبه یازدهم قرار گرفته است. این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه مسئولیت‌پذیری تعریف می‌شود. رتبه دوازدهم به معرفه موفق‌بودن شهرداری در زمینه دفع زباله، نظافت شهر و همچنین خدمات شهری با امتیاز ۰/۲۰۹۶۸ اختصاص یافته است. این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه کارایی تعریف می‌شود. رتبه سیزدهم به معرفه شفاف‌بودن نقش مدیران شهری، شهروندان، بخش دولتی و همچنین بخش خصوصی در ساختار و قوانین شهرداری با امتیاز نهایی ۰/۲۰۶۳۹ تعلق گرفته است که این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه شفافیت قرار می‌گیرد. رتبه چهاردهم به معرفه احساس مسئولیت‌پذیری شهرداری در برابر عملکرد خود در شهر تعلق گرفته است. امتیاز این معرفه ۰/۱۷۳۷۳ است که در زیرمجموعه مؤلفه مسئولیت‌پذیری تعریف می‌شود. معرفه شفاف‌بودن عملکرد شهرداری و

انتشار هر شش ماه یک‌بار آن در سپهر عمومی با امتیاز ۰/۱۶۹۰۲ در رتبه شانزدهم قرار گرفته است. این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه شفافیت قرار می‌گیرد. معرفه احساس مسئولیت‌پذیری شهرداری در برابر بخش‌های دولتی و همچنین بخش خصوصی با امتیاز ۰/۱۴۷۷۱ در مرتبه بعدی قرار می‌گیرد. این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه مسئولیت‌پذیری قرار می‌گیرد. رسیدن به نتیجه مطلوب در مراجعه به شهرداری معرفه دیگری است که با امتیاز ۰/۱۲۸۹۲ در رتبه هجدهم قرار می‌گیرد. این معرفه نیز در زیرمجموعه مؤلفه پاسخگویی قرار می‌گیرد. معرفه نوزدهم موفق‌بودن شهرداری در زمینهٔ احداث پارک‌ها و فضای سبز و همچنین نگهداری از آنها است. این معرفه با امتیاز ۰/۱۰۷۹۶ در زیرمجموعه مؤلفه کارایی تعریف می‌شود. معرفه ارتباط مناسب برقرار کردن بخش‌های دولتی تأثیرگذار بر شهر با امتیاز ۰/۰۹۱۱۳ در رتبه بیستم قرار گرفته است. این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه اجماع‌پذیری تعریف می‌شود. معرفه رضایت از رفتار مناسب کارمندان و مدیران ارشد شهرداری در رتبه بیست‌ویکم جای گرفته است. این معرفه با امتیاز ۰/۰۸۸۳۳ در زیرمجموعه مؤلفه پاسخ‌گویی قرار می‌گیرد. معرفه در نظر گرفتن اراده عمومی برای انتخاب شهردار در رتبه بیست‌ودوم جای گرفته است. امتیاز این معرفه ۰/۰۷۷۲۴ است که در زیرمجموعه مؤلفه اجماع‌پذیری تعریف می‌شود. معرفه بیست‌وسوم، معرفه رضایت از پاسخگویی کارمندان شهرداری با امتیاز ۰/۰۶۵۷۱ در زیرمجموعه مؤلفه پاسخگویی تعریف می‌شود. معرفه برقراری ارتباط مناسب با شهروندان و نخبگان و استفاده از نظرات آنها در زیرمجموعه مؤلفه اجماع‌پذیری تعریف می‌شود. این معرفه با امتیاز ۰/۰۵۷۷۴ در رتبه بیست‌وچهارم قرار می‌گیرد. معرفه دسترسی راحت به مدیران ارشد شهرداری با امتیاز ۰/۰۴۱۳ در رتبه بیست‌وپنجم جای گرفته است. این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه پاسخگویی قرار گرفته است. برقراری ارتباط مناسب با بخش خصوصی معرفه دیگری است که با امتیاز ۰/۰۴۰۰۶ در رتبه بیست‌وششم جای گرفته است. این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه اجماع‌پذیری قرار گرفته است. معرفه موفق‌بودن شهرداری در زمینه‌های طرح‌های عمرانی با امتیاز ۰/۰۳۶۶۱ در رتبه بیست‌وهفتم جای گرفته است. این معرفه در زیرمجموعه مؤلفه کارایی قرار می‌گیرد. پایین‌ترین امتیاز (۰) به معرفه موفق‌بودن شهرداری در زمینه ساخت معابر و همچنین بهبود وضعیت خیابان‌ها اختصاص یافته است که آخرین رتبه یعنی در رتبه بیست‌وهشتم جای گرفته است. هر یک از معرفه‌های توضیح داده‌شده در نگاره زیر قابل‌مشاهده است.

نگاره شماره (۱۴) - وزن نهایی معرفه‌ها و مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری با استفاده از الگوی

تاپسیس

رتبه	رتبه نهایی معرفه‌ها	مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری	مؤلفه‌ها
۲	۰/۷۵۵۵	آگاه کردن شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی از روند تهیه و تصویب طرح‌های شهری	مشارکت ۰/۷۵۵۵
۶	۰/۴۶۴۰۷	ایجاد بستر لازم برای مشارکت‌های عام (دفع و تفکیک زباله، پرداخت عوارض و...) توسط شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی	
۲	۰/۷۵۵۵	اعتقاد به تأثیر خواسته شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی توسط شهرداری و شورای شهر و شرکت در انتخابات	
۵	۰/۵۸۹۴۲	مشارکت چوبودن شهرداری با شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی در اقدامات تأثیرگذار بر شهر	
۱۸	۰/۱۲۸۹۲	رسیدن به نتیجه مطلوب در مراجعه به شهرداری	پاسخگویی ۰/۸۸۳۳
۲۳	۰/۰۶۵۷۱	رضایت از پاسخگویی کارمندان شهرداری	
۲۵	۰/۰۴۱۳	دسترسی راحت به مدیران ارشد شهرداری	
۲۱	۰/۰۸۸۳۳	رضایت از رفتار مناسب کارمندان و مدیران ارشد شهرداری	
۲۷	۰/۰۳۶۶۱	موفق بودن شهرداری در زمینه‌های طرح‌های عمرانی	کارایی ۰/۲۹۴۹۶
۱۲	۰/۲۰۹۶۸	موفق بودن شهرداری در زمینه دفع زباله، نظافت شهر و همچنین خدمات شهری	
۱۹	۰/۱۰۷۹۶	موفق بودن شهرداری در زمینه احداث پارک‌ها و فضای سبز و همچنین نگهداری از آنها	
۲۸	۰	موفق بودن شهرداری در زمینه ساخت معابر و همچنین بهبود وضعیت خیابان‌ها	
۱۵	۰/۱۶۹۰۲	شفاف بودن عملکرد شهرداری و انتشار هر شش ماه یک‌بار آن در سپهر عمومی	شفافیت ۰/۴۹۵۹۱
۱۰	۰/۲۲۵۰۱	شفاف بودن روند تهیه و تصویب طرح‌ها و مناقصات	
۹	۰/۲۴۷۹۶	شفاف بودن قوانین و مقررات شهرداری	
۱۳	۰/۲۰۶۳۹	شفاف بودن نقش مدیران شهری، شهروندان، بخش دولتی و همچنین بخش خصوصی در ساختار و قوانین شهرداری	
۴	۰/۶۴۰۱۳	عملکرد یکسان شهرداری در همه محلات منطقه در زمینه خدمات شهری	عدالت ۰/۹۴۰۱۳
۸	۰/۳۲۰۰۷	به اندازه گرفتن مالیات توسط شهرداری از تمام اقشار مختلف جامعه	
۴	۰/۶۴۰۱۳	ارجحیت منافع عموم بر منافع یک گروه خاص	
۷	۰/۳۷۳۷۶	تلاش شهرداری برای تکریم و احقاق حقوق شهروندی و رفع تبعیض	
۱	۱	رعایت قوانین و مقررات توسط شهرداری و یکسان‌انگاشتن آن برای همه افراد و گروه‌ها	کامپیون ۰/۷۰۵۲۷
۳	۰/۷۰۵۲۷	قرار گرفتن قوانین شهرداری در راستای بهبود شهر	
۳	۰/۷۰۵۲۷	جامع و صریح بودن قوانین شهرداری و پوشش دادن اقشار و گروه‌های مختلف جامعه	
۱	۱	در دسترس بودن قوانین شهرداری برای همه و آموزش دادن به افراد و گروه‌های مختلف جامعه	

۱۱	۰/۲۱۴۱۲	اعتماد به مدیران شهرداری و همچنین فعالیت آنها	اولویت‌بندی شماره: ۱۱۷۴۰
۱۶	۰/۱۵۳۵۶	احساس مسئولیت شهرداری در برابر شهروندان	
۱۴	۰/۱۷۳۷۳	احساس مسئولیت شهرداری در برابر عملکرد خود در شهر	
۱۷	۰/۱۴۷۷۱	احساس مسئولیت شهرداری در برابر بخش‌های دولتی و همچنین بخش خصوصی	
۲۴	۰/۰۵۷۷۴	برقراری ارتباط مناسب با شهروندان و نخبگان و استفاده از نظرات آنها	اولویت‌بندی شماره: ۵۱۷۱۰
۲۰	۰/۰۹۱۱۳	برقراری ارتباط مناسب بخش‌های دولتی تأثیرگذار بر شهر	
۲۶	۰/۰۴۰۰۶	برقراری ارتباط مناسب با بخش خصوصی	
۲۲	۰/۰۷۷۲۴	در نظر گرفتن اراده عمومی برای انتخاب شهردار	

(منبع: مطالعات نگارندگان)

فرجام

نتایج حاصله از تحلیل‌ها نشان داده که مؤلفه حاکمیت قانون بر سایر مؤلفه‌ها ارجحیت دارد. بعد از مؤلفه حاکمیت قانون، مشارکت در رتبه بعدی قرار گرفته شده است. مؤلفه‌های عدالت، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی، کارایی و اجماع‌پذیری در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. این امر تأکید بر مؤلفه حاکمیت قانون و مشارکت را نسبت به دیگر مؤلفه‌ها نشان می‌دهد. نبود حاکمیت قانون و مشارکت پایین، اصلی‌ترین چالش برای حکمرانی خوب شهری در ایران است؛ در نتیجه مدیریت شهر باید با این ایده آغاز شود که حداکثر مشارکت از جامعه به‌وجود آید تا ترجیحات سیاسی کمتر شود. به‌طور نمونه، مطالعات بانک جهانی و برنامه توسعه سازمان ملل در هندوستان (به‌عنوان یک کشور در حال توسعه) نشان داده که ظرفیت‌سازی عامل مهمی است که باید توسط دولت هند با همکاری نهادهای بین‌المللی برای بهبود وضعیت نظام مدیریت شهری صورت گیرد. این مطالعات نشان داده است که برای بهبود وضعیت مدیریتی یک شهر، به‌ویژه در کشورهای جهان‌سومی مانند هند، بعضی از شاخص‌های حکمرانی خوب شهری از اولویت بیشتری برخوردار هستند. چنانکه بر اساس این مطالعات، قانونمندی حداکثری، عاملی است که در بهبود وضعیت مدیریتی شهرهای هند نقش مهم‌تر و تأثیرگذارتری را از بقیه عوامل ایفا می‌کند. این مطالعات همچنان نشان داد که جایگزینی شوراهای پایین‌تری نسبت به شورای محلی شهر می‌تواند در افزایش مشارکت شهروندان نقش مهمی را ایفا کند. از طرف دیگر دولت نیز باید تلاش بیشتری را برای طرح و اجرای صحیح قانون، به‌عنوان یک پیش‌فرض و عامل پیشران انجام دهد. همان‌طوری که در پژوهش حاضر نیز مشخص شد، اولویت مؤلفه حاکمیت قانون بر مشارکت در میان مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری قابل‌مشاهده است؛ زیرا که در یک بستر قانونمند است که یک شهرداری می‌تواند وضعیت در حال بهبودی را برای خود تأمین کند. دیگر مؤلفه‌ها نیز در بستری به نام قانونمندی

است که معنا پیدا می کنند. در نتیجه مؤلفه حاکمیت قانون پیشرانی بر سایر مؤلفه ها است. در همین راستا توصیه می شود:

- استفاده از حقوقدانان معتبر و آگاه به شرایط هر شهر، برای تغییر بعضی از قوانین ناسازگار با فرهنگ و وضعیت شهر؛
- وجود یک نماینده از شورای شهر به صورت تمام وقت برای نظارت بر اجرای قوانین و مقررات در شهرداری و همچنین مراجعه ارباب رجوع ها به او در صورت وجود مشکل در عدم رعایت قوانین و مقررات؛
- در دسترس قراردادن قوانین و مقررات شهرداری و آموزش دادن آن به شهروندان، بخش دولتی و همچنین بخش خصوصی، مانند نوشتن قوانین به زبان ساده در بنرها یا پلاکاردهای گسترده و نصب آن در سطح محلات و مناطق شهرها؛
- استفاده از نظرات شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی برای تصمیم گیری ها، به ویژه افراد تحصیل کرده و دانشگاهی از طریق نظرسنجی های مختلف در سطح محله ها و مناطق؛
- آگاه کردن شهروندان، بخش دولتی و بخش خصوصی از روند تهیه و تصویب طرح های شهری از طریق کاتالوگ های مختلف و همچنین جلسات و گردهمایی های مختلف در سطح شهر.
- حضور شهردار مناطق در سطح محلات برای جلب اعتماد عمومی و همچنین لمس کردن مشکلات منطقه؛
- وجود سامانه ارتباطی که شهروندان به راحتی بتوانند با مدیران شهری ارتباط برقرار کرده و مشکلات خود را بیان کنند.

منابع فارسی

- اسماعیل زاده، حسن و مجتبی همتی (۱۳۹۱)، «حکمروایی خوب، راه چاره تحقق شهر خوب»، *اطلاعات سیاسی-اقتصادی*، سال بیست و هشتم، شماره ۲ (پیاپی ۲۸۸): ۱۱۵-۱۰۲.
- اسماعیل زاده، حسن و مظفر صرافی (۱۳۸۶): «جایگاه حکمرانی خوب در برنامه ریزی شهری (طرح متروی تهران)»، *فصلنامه آمایش فضا (مدرس علوم انسانی)*، سال دهم، شماره ۱: ۲۸-۱.
- برآبادی، محمود (۱۳۸۴)، *الفبای شهر*، تهران: سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور.
- برک پور، ناصر (۱۳۸۱)، *گذار از حکومت شهری به حاکمیت شهری در ایران*، رساله دوره دکتری شهرسازی، دانشگاه تهران.
- برک پور، ناصر (۱۳۸۵)، *حکمروایی شهری و نظام اداره شهرها در ایران*، مشهد: کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری: ۴۹۱-۵۱۷.

پاکدین امیری، مجتبی، مرتضی پاکدین‌امیری و علیرضا پاکدین‌امیری (۱۳۸۷)، «اولویت‌بندی عوامل مالی مؤثر بر شاخص قیمت در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از روش TOSIS»، *تحقیقات مالی*، دوره دهم، شماره ۲۶: ۶۱-۷۶.

رهنمایی، محمدتقی و مهناز کشاورز (۱۳۸۹): «بررسی الگوی حکمروایی خوب و نقش دولت در مدیریت و اداره امور شهرها در ایران»، *پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری*، سال اول، شماره ۱: ۵۵-۲۳.

شهیدی، محمدحسین (۱۳۸۶)، «شهرسازی، حمل‌ونقل و حکمروایی شهری»، *جستارهای شهرسازی*، سال ششم، شماره ۲۰-۱۹: ۳۸-۴۴.

عربشاهی، زهرا (۱۳۸۳)، «قانون برنامه چهارم زیر ذره‌بین حکمروایی خوب شهری»، *فصلنامه شهرداری‌ها*، سال ششم، شماره ۶۹: ۱۱-۱۶.

فرزین‌پاک، شهرزاد (۱۳۸۳)، «آموختنی‌های شهر، حکمرانی خوب چیست؟»، *فصلنامه شهرداری‌ها*، شماره ۶۹: ۳۱-۴۲.

مؤمنی، منصور، احمد جعفرنژاد و شکوفه صادقی (۱۳۹۰)، «جایابی بهینه مراکز توزیع در فرایند بازاریابی با استفاده از روش‌های ریاضی»، *مدیریت صنعتی*، دوره سوم، شماره ۶: ۱۲۹-۱۴۸.

مقیم، محمد (۱۳۸۲)، *اداره/امور حکومت‌های محلی*، تهران: سمت.

ملکزاده، غلامرضا (۱۳۸۷)، «ارزیابی و رتبه‌بندی سطح فناوری شش شاخه صنعتی منتخب استان خراسان با استفاده از روش TOPSIS»، *دانش و توسعه*، دوره پانزدهم، شماره ۲۲: ۱۶۷-۱۴۹.

موحد، علی، سجاد قاسمی کفروودی، موسی کمان‌رودی و فرزانه ساسان‌پور (۱۳۹۴)، «بررسی توسعه محله‌های شهری با تأکید بر الگوی حکمروایی خوب شهری (مورد مطالعه: منطقه ۱۹ شهرداری تهران)»، *مدرس علوم انسانی*، دوره نوزده، شماره ۱: ۱۸۰-۱۴۷.

الوانی، سیدمهدی، محسن علیزاده‌ثانی (۱۳۸۶)، «تحلیلی بر کیفیت حکمرانی خوب در ایران»، *مطالعات مدیریت*، شماره ۵۳: ۱-۲۴.

منابع لاتین

ADB. (2009), *Indonesia: Capacity Building in Urban Infrastructure Management Project*, Validation Report, Independent Evaluation Department, (Available from <http://www.adb.org>).

Aijaz, Rumi (2007), *Challenges for urban local governments in India*, Asia Research Centre Working Paper 19, London: London School of Economics and Political Science.

Andersen, H T and Van Kempen, R (2001), *Governing European cities: social fragmentation, social exclusion and urban governance*, Ashgate Publishing Limited.

Blair, H. (2000), "Participation and Accountability at the Periphery: Democratic Local Governance in Six Countries", *World Development*, Vol.28. No.1: 21-39.

- Cardinal, N. (2006), "The exclusive city: identifying, measuring, and drawing attention to aboriginal and indigenous experiences in an urban context", *Cities*, Vol.23, No.3: 217-228.
- Cernetig, M (2005), "Chinese voters backed Sullivan: 70% of Chinese voters supported Sullivan", *The Vancouver Sun (November)*, B.1.
- Cheng S, Chan C.W, Huang G.H (2003), "An integrated multi-criteria decision analysis and inexact mixed integer linear programming approach for solid waste management", *Engineering Applications of Artificial Intelligence*, Vol.16, No.5: 543-554.
- Gofman, B. and Davidson, C. (1992), *controversies in minority voting*, Borrikings Institution Washington DC.
- Hopkins, M., Couture, C. and Moore, E. (2001), *moving from the heroic to the everyday: lessons learned from leading horizontal projects*, Canadian centre for management development.
- Lijphart, A. (1997), "unequal participation: democracy unresolved dilemma", *American political science review*, Vol.91, No.1: 1-14.
- Rumi, A. (2010), "Capacity building of municipal functionaries for good governance in Uttarakhand", India. *Habitat International*, Vol 34, No.4: 386-391.
- Stewart, K. (2006), "Designing good urban governance indicators: The importance of citizen participation and its evaluation in Greater Vancouver", *Cities*, Vol.23, No.3: 196-204.
- Tuts, R. (2006), Institutional building: five years of strengthening institutions, UN-Habitat training and capacity building newsletter.
- UNDP (1997), *Defining Core Characteristics of Good Governance*, United Nations Development Programme, Management Development and Governance Division, *Strengthening Capacity for People-Centred Development*, UNDP, New York.
- UN-HABITAT. (2004), *Urban Governance Index (UGI), A Tool to measure progress in achieving good urban governance* (Global Campaign on urban Governance).
- United Nations Centre for Human Settlements (2000), *Principles of Good Urban Governance*, UNCHS Global Campaign on Urban Governance.
- United Nations Development Programme (2000), *The urban governance initiative*, Kuala Lumpur: UNDP. (<http://www.tugi.org>).
- Van Kempen, R (2000), "Big cities policy in the Netherlands", *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, Vol.91, No.2: 197-203.

Van Marissing, E, Bolt, G, and Van Kempen, R (2005), "Urban governance and social cohesion: Effects of urban restructuring policies in two Dutch cities", *Cities*, Vol.23, No.4: 279-290.

World Bank (2000), *Cities in transition: A strategic view of urban and local government issues*, Washington, D.C.: The World Bank.

World bank (2009), *Municipal governance and institution building*, (Available from <http://web.worldbank.org>).